

CAMPINIA

driemaandelijke uitgave van het
Streekarchief
Regio Eindhoven Kempenland

22e jaargang, nr. 84

januari 1992

Redactie-adres: Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland
Rayondepot Oirschot
Postbus 144, 5688 ZJ Oirschot

Redactie en informatie: H. Mijland en J. Suijkerbuijk
telefoon 04997 - 75245

Abonnementen, losse nummers:

Voor 1992 bedraagt de abonnementsprijs f 18, — per jaar, inclusief verzendkosten en administratie.

Deze kosten zijn te voldoen, ná ontvangst van de acceptgiro, op postbanknummer 47.16.46 ten name van Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland te Eindhoven, onder vermelding van "Campinia".

De prijs van losse nummers van de lopende jaargang bedraagt f 4,50. Ook nummers van voorgaande jaargangen zijn bij de redactie te bestellen tegen een daarvoor geldende vergoeding.

Indien opzegging van het abonnement niet schriftelijk is medegedeeld vóór 1 december van de lopende jaargang, wordt het abonnement automatisch verlengd.

Copyright: Streekarchief Regio Eindhoven Kempenland
Overname van artikelen of gedeelten daaruit dient U schriftelijk aan te vragen bij de redactie.

Lay-out en drukwerk:
Maras Drukkerij, Oostelbeers.

ISSN 0166-6959

Omslag: gedeelte uit de kaart Ducatus Brabantiae
van Jacob van Deventer, uit 1558.

INHOUD

	blz.
Woord vooraf	4
I. De kwartierschouten van Kempenland/ schouten van Oirschot en hun stadhouders door J. Lijten	5
Bijlage: Reglement van het kwartier Kempenland	21
II. Het Koepeltje: een verdwijnend 'monument' door Jacq. F.C.M. Bijnen	26
Boekaankondiging	29
III. Kempische curiosa 18 De tijd in oude tijden door J. Lijten	30
IV. Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw door C. Scholten	32
Inhoudsopgave register 1991	middenkatern

WOORD VOORAF

Geachte abonnee,

De redactie van Campinia wenst U een goed en gezond 1992 toe en veel leesplezier met ons tijdschrift.

Voor U ligt de eerste aflevering van de 22e jaargang van Campinia. Vanaf 1988 bedraagt de abonnementsprijs J 18, — per jaar. Sindsdien hebben diverse prijsstijgingen de kosten van de uitgave verhoogd. Deze hebben we tot nu toe niet door hoeven te rekenen. Enkele weken geleden werden we echter geconfronteerd met een verdubbeling van de zetkosten. Als gevolg van deze en vorige prijsverhogingen zou de abonnementsprijs fors verhoogd moeten worden. De redactie wil zo'n verhoging echter ruim van te voren aankondigen.

Om de exploitatie toch rond te krijgen, kunnen we stoppen met het verstrekken van de jaarlijkse index, die een extra kostenverhogende factor is. Wij dachten echter hiervoor niet te moeten kiezen. De enige verdere mogelijkheid is dan het verminderen van het aantal pagina's tekst per jaargang. Was ons uitgangspunt de laatste jaren circa 200 pagina's, voor dit jaar moeten we van ongeveer 160 bladzijden uitgaan. De beperking merkt U reeds meteen in dit eerste nummer. We hopen dat de forsere index dit enigszins opvangt.

Wij zullen U tijdig op de hoogte stellen van de gevolgen van een en ander voor de 23e jaargang.

De redactie.

1. DE KWARTIERSCHOUTEN VAN KEMPENLAND/ SCHOUTEN VAN OIRSCHOT EN HUN STADHOUDERS

door J. Lijten

In de nummers 58 en 59 van Campinia schreven wij een bijdrage over 'De Oirschotse schouten, drossaards en baljuw' met de bedoeling enig raamwerk op te bouwen voor het ordenen van de rijke gegevens omtrent het Oirschotse verleden.¹⁾ De daar bedoelde schouten enz. waren de schouten van de plaatselijke (half)heer. Daarnaast had Oirschot nog een schout namens de hertog als (half)heer van Oirschot. Dit waren de kwartierschouten van Kempenland. Zoals de hoogschout namens de hertog leider was van bestuur en rechtspraak in stad en Meierij van 's-Hertogenbosch, was de kwartierschout namens de hertog leider van bestuur en rechtspraak in Oirschot als hoofdplaats en het kwartier Kempenland. Als schout van Oirschot en het kwartier namens de hertog was hij hoger in rangorde dan de schout van de heer. Zelfs zijn stadhouder gold als hoger in rang dan de schout van de heer.

Deze hogere functionaris is nu aan de beurt. Om de situatie helder voor ogen te krijgen zal het misschien aanbeveling verdienen om de uiteenzetting over de bestuursstructuur van Oirschot, de functie van de schout en de verhouding van de twee schouten nog eens na te lezen.²⁾

De bestuursstructuur van het kwartier

Hoewel de bestuursstructuur van Oirschot vanaf de veertiende eeuw vrij goed bekend is, weten we weinig over het ontstaan daarvan. De bestuursstructuur van het kwartier Kempenland is pas goed bekend vanaf het einde der zestiende eeuw en over het ontstaan daarvan weten we praktisch niets. In de loop van de tijd, waarover ons gegevens ter beschikking staan, is die structuur echter in wezen nauwelijks veranderd en mogelijk was ze voordien al eeuwen praktisch hetzelfde.

Aan het hoofd van het kwartier stond de kwartierschout, een hertogelijk ambtenaar, die door de hertog naar vrije keuze werd benoemd en ontslagen. Zoals bij alle schouten was zijn taak zowel bestuurlijk als rechterlijk. De rechterlijke functie van de kwartierschout hield in, dat hij q.q. schout of 'officier' was van alle schepenbanken in Kempenland, die z.g. hertogsdorpen waren, dat wil zeggen, waar de hertog het benoemingsrecht had.³⁾ Dat deze situatie reeds in 1541 zo was, blijkt uit de 'Ordinantie van onderhoudinge der justiciën van de acht bancken onder Kempelant', die gevonden wordt in het register van Dooren - van Baar⁴⁾ en die door Dr. M.J.H.A. Lijten in haar dissertatie is gedateerd in 1541.⁵⁾ Deze acht bancken van Kempenland waren Oirschot, Oost- en Middelbeers, Oerle (de oude bank, die pas in 1560 in drieën werd gesplitst), Eersel, Bladel (met Reusel), Hoogeloon (met Hapert en Casteren), Bergeyk en Lom-

mel. Deze ordinantie was op verzoek van kwartierschout Jan Koenen door de hertog uitgevaardigd om de procedure in diens ambtsgebied zo veel mogelijk in de vereiste vorm en gelijkelijk te doen verlopen.

Ook op bestuurlijk gebied was de kwartierschout q.q. voorzitter in elk van de acht banken en daarnaast of liever daarboven was hij voorzitter van het bestuur van het kwartier als afzonderlijke entiteit. Het is begrijpelijk, dat hij deze combinatie van functies niet steeds in eigen persoon kon waarnemen. De kwartierschout had dan ook praktisch altijd een naar eigen vrije keuze benoemde plaatsvervanger of stadhouder, die hem in al zijn functies kon vervangen, en daarnaast zijn er enkele, veelal vage, aanwijzingen, dat hij soms een plaatsvervanger of waarnemer aanwees voor zijn functie bij een bepaalde bank of enkele banken.⁶⁾ Van deze regeling, die wij zien als in algemeenheid geldend, kon worden afgeweken, wanneer b.v. de hertog een bepaalde heerlijkheid in pand gaf, zodat de pandnemer de schout van de plaatselijke bank kon benoemen. Ook kunnen we de mogelijkheid niet uitsluiten, dat de hertog soms zelf een schout voor een bepaalde bank benoemde.

Het bestuur van het kwartier als zodanig bestond naast de kwartierschout of diens stadhouder als (geen stem hebbend) voorzitter uit een vertegenwoordiger van elke parochie van het kwartier; alleen Oirschot had het recht om twee personen af te vaardigen. Als ambtenaar was ter vergadering aanwezig de griffier, die door de vergadering vrij gekozen kon worden⁷⁾, maar voor welke functie tot 1707 praktisch altijd de secretaris van Oirschot werd gekozen. Alleen wanneer de secretaris van Oirschot om een of andere reden niet capabel was, werd een andere griffier gekozen, die dan meestal als 'waarnemend' of 'geassumeerd' werd betiteld. Wij zijn voornemens aan de griffiers een aparte studie te wijden.

In de algemene kwartiersvergadering kon de schout zijn proposities naar voren brengen en diende zich dan, indien dit gewenst werd, te verwijderen, zodat de afgevaardigden der verschillende plaatsen in vrijheid hun resoluties konden nemen.⁸⁾ Deze resoluties deden zij dan door de griffier stellen op de geschreven proposities van de kwartierschout, 'waernaer de officier sich altyt heeft moeten reguleren'.⁹⁾

Het was natuurlijk ondoenlijk om de voltallige kwartiersvergadering dikwijls te laten samenkomen. Daarom werden de lopende zaken gewoonlijk afgewikkeld door de 'ordinaris-gecommitteerden', zes in getal, van wie er telkens één werd aangewezen door de volgende groeperingen:

1. Oirschot (met de Beerzen)
2. De oude bank van Oerle (Oerle, Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Vessem, Wintelre en Knegsel)
3. Eindhoven en de princendorpen
4. Eersel, Lommel en Bergeyk
5. Valkenswaard met de aanpalende dorpen
6. Bladel (met Reusel) en Hoogeloon (Hapert en Casteren).

Deze ordinaris-gecommitteerden werden door de betreffende plaatsen vrij gekozen zonder enige inmenging van de kwartierschout of iemand anders, in principe voor het leven.¹⁰⁾

In dringende gevallen konden de ordinaris-gecommitteerden evenals de griffier de kwartiersvergadering bijeenroepen.¹¹⁾ Zij beschikten ook over de sleutels van de commen.¹²⁾

Uit of naast de ordinaris-gecommitteerden werden herhaaldelijk twee of drie (soms ook één) gecommitteerden-ad-hoc aangewezen om bepaalde zaken af te wikkelen.¹³⁾

Als ambtenaren had het kwartier enkele personen in dienst. De voornaamste was de griffier, die in feite een zeer grote invloed had op de gang van zaken in het kwartier. Veeltijds was er ook een rentmeester, die de financiën beheerde.¹⁴⁾ In oorsprong zal de kwartierschout de financiën beheerd hebben. In later tijd was er meestal een aparte rentmeester, maar somtijds vervulde de stadhouder die functie.¹⁵⁾ In enkele gevallen is er sprake van een bode en een gerechtsdienaar in dienst van het kwartier. In feite was dit dan meestal de vorster van Oirschot namens de hertog.

Het kwartiersarchief

Het archief van het kwartier Kempensland heeft een bewogen geschiedenis gehad, waarbij veel willekeur te pas kwam, die nog steeds voortduurt. Na de verovering van 's-Hertogenbosch bleek het kwartier Kempensland de haard te zijn van het verzet van de Meierij tegen de staatspretenties. De staten generaal trachten dit verzet te breken, door Hendrick Bergaigne, die reeds in 1629 benoemd was tot hoogschout in stad en Meierij, in 1636 tevens te benoemen tot kwartierschout van Kempensland. Onder leiding van Kempensland beriep de Meierij zich op de oude gewoonten, die de kwartieren een vrij grote zelfstandigheid en beslissingsbevoegdheid toekenden tegenover de kwartierschouten. Om dit beroep te doorbreken was het zaak om het kwartiersarchief in handen te krijgen. Hendrick Bergaigne kreeg daartoe opdracht en stuurde in 1636 zijn stadhouder naar Eindhoven, waar Simon van den Broeck, de rentmeester, slechts bleek te beschikken over de nog niet afgehoorde rekeningen en de daartoe benodigde papieren, en naar Oirschot, waar het vrij uitgebreide kwartiersarchief berustte in de Sint-Petrus-kerk. Het archief was dus verdeeld over twee 'commen', waarover meermalen sprake is.¹⁶⁾ Het archief werd meegenomen naar 's-Hertogenbosch en opgestuurd naar 's-Gravenhage.¹⁷⁾ Het werd pas teruggegeven in 1641, nadat de raad van Brabant de verklaringen van de gecommitteerden betreffende het gewoonterecht van het kwartier had geverifieerd en bij rechterlijke uitspraak in een reglement van 20 artikelen had vastgelegd. Er is dus geen reden, om zoals rijksarchivaris Korvezee op een denigrerende manier te spreken over de verklaringen van de gecommitteerden als over 'een merkwaardig stuk, waaruit hun standpunt en aspiraties blijken',¹⁸⁾ noch om boud te beweren: 'Een instructie of reglement, waaruit opgemaakt kan worden, welke bevoegdheden deze vergadering oudtijds bezat, is niet bewaard'.¹⁹⁾

Het archief werd uit Den Haag teruggehaald door gecommiteerde Bartholomeus Bijnen, wiens naam ook in het reglement van 1641 genoemd wordt. Waarom hij het onder zich hield, is nog niet duidelijk, maar er kan een goede reden voor geweest zijn, daar kwartierschout Hendrick Bergaigne, nadat hij 3000 gulden (15 modale jaarlonen) in zijn zak gestoken had,²⁰⁾ zich blijkbaar niet stoorde aan de gesloten overeenkomst en zijn machinaties voortzette om de competentie van de ordinaris-gecommiteerden in te perken.²¹⁾

Ondanks het besluit van de kwartiersvergadering om het archief weer onder te brengen in Oirschot, waar het thuis hoort, kwam het terecht in Eindhoven en viel later in handen van de rijksarchivaris. Daar werd het 'geinventariseerd' door Korvezee in een inventaris, die nauwelijks de kwaliteit van een plaatsingslijst bereikt, een prachtig argument, om het archief nooit meer terug te brengen naar de plaats waar het thuis hoort. Een Oeteldonkse manier van inventariseren, zou men kunnen zeggen.²²⁾ Dit is nog des te erger, omdat een belangrijk deel van het kwartiersarchief nog in Oirschot aanwezig is, zodat het 'geinventariseerde' archief een vals beeld geeft. Ook zijn tijdens de inbeslagname van het archief de kwartiersresoluties opgetekend in het Oirschotse schepenenresolutieboek. Het zal dus zaak zijn voor de huidige beheerder, om het besluit van de kwartiersvergadering alsnog uit te voeren, zodat in Oirschot een echte inventaris gemaakt kan worden niet gekleurd door een staatse en Bossche bril.

Ter verheldering van het gebeuren in het kwartier zijn nog enkele hulpbronnen aanwezig. Eindhoven en de prinsendorpen hielden geregeld voorvergadering, om op de kwartiersvergadering een gelijkkluidend standpunt te kunnen innemen. Het is voor iedere onbevooroordeelde duidelijk, dat de neerslag van die voorvergaderingen in het Eindhovense archief thuis hoort. De opmerking van Korvezee: 'Stukken afkomstig uit het archief van Eindhoven en de vier prinsendorpen werden aan de gemeente Eindhoven in bewaring gegeven.' is dan ook onjuist tendentius.²³⁾ Ook de oude bank van Oerle hield dergelijke voorvergaderingen, waarin zij na 1560 virtueel bleef voortbestaan, hetgeen bij inventarisatie tot nog toe niet onderkend is. De resolutieboeken van de Oirschotse schepenen bevatten eveneens vele relazen van dergelijke voorbesprekingen, die ons in de loop van dit onderzoek belangrijke informatie zullen geven over de gang van zaken in het kwartier.

1. DE SCHOUTEN EN HUN STADHOUDERS VANWEGE DE HERTOOG

Voor het einde van de zestiende eeuw is er nauwelijks archief van het kwartier als zodanig bewaard. Gegevens over de kwartierschouten en hun stadhouders uit die tijd moesten dan ook uit andere bronnen verzameld worden. Dikwijls zijn dit toevalstreffers, zodat geen enkele aanspraak gemaakt kan worden op een relatieve volledigheid en nog onverwachte gegevens boven water kunnen komen. Aangezien de kwartierschouten en ook hun stadhouders doorgaans in Oirschot woonden, zal het Oirschotse archief de rijkste bron zijn. Deze bron vloeit

echter pas vanaf 1463, omdat bij de brand van de eerste Sint-Petrus-kerk in het jaar daarvoor het Oirschotse archief verloren is gegaan.

Voor vele schouten en stadhouders kunnen we geen exacte jaartallen geven van het begin en einde van hun ambtperiode. Een vraagteken vóór en/of achter een jaartal betekent, dat de betreffende persoon mogelijk reeds eerder en/of nog later heeft gefunctioneerd.

DE SCHOUTEN

Ruiger van den Stayeeker (? 1366 ?)

Deze kwartierschout is slechts bekend uit een vermelding in die kwaliteit in 1366.²⁴⁾ Nu heeft hij een bekende Oirschotse naam, die daar nog steeds voorkomt, al is hij intussen verkort tot van den Staak. Danel van den Stadecker (zo wordt de naam ook dikwijls geschreven) was schepen in 1344²⁵⁾ en president-schepen van 1349 tot 1352.²⁶⁾ In de loop van 1352 is hij vervangen door Godevart geheyten Goebe van Hedel.²⁷⁾ Het is natuurlijk mogelijk, dat Danel van den Stadecker in 1352 is overleden, maar we mogen ook rekening houden met de mogelijkheid, dat hij in dat jaar tot kwartierschout is benoemd. In deze tijd werden ook enkele Bossche schepenen benoemd tot hoogschout van stad en Meierij. Deze mogelijkheid krijgt enige steun doordat vanaf 1352 tot 1380 geen van den Stadecker als schepen voorkomt. Danel is mogelijk opgevolgd als kwartierschout door zijn zoon Ruiger en zijn andere zoon, Jan, kon pas schepen worden, nadat diens broer Rutger was gestorven of als kwartierschout afgetreden. Deze enigszins chimerische mogelijkheid wordt gesteund door het bijna ondenkbare fenomeen, dat Jan van den Stadecker in 1380 bij zijn eerste benoeming tot schepen ineens president-schepen wordt.²⁸⁾ Jan is nog eenmaal als schepen teruggekeerd in 1384 als derde in rangorde maar daarna niet meer.²⁹⁾

Jan Heym (? 1489 - 1506 ?)

Deze kwartierschout is slechts bekend doordat hij d.d. 1489.06.13 in zijn functie een uitspraak deed ten overstaan van schepenen van Oirschot.³⁰⁾ Verder wordt Jan Heym vermeld door Houben als in 1506 Peel- en Kempenland doorkruisend om volk op de been te brengen ter verdediging van de Meierij. Hij wordt door Houben betiteld als hoogschout.³¹⁾ Er is echter rond die tijd geen hoogschout geweest met de naam Jan Heym. Wij veronderstellen daarom, dat óf Houben óf zijn niet exact aangeduide bron zich vergist in de betiteling, temeer omdat Houben vlak daarvoor vermeldt, dat de kwartierschouten voor overleg naar 's-Hertoevenbosch ontboden waren.

Karel Hermanszoon Cleynaël (? 1511 - 1521)

Karel Cleynaël (zijn naam wordt soms ook geschreven Cleynal of Cleynarts) was schepen van Oirschot in 1491 als zevende in rang en in 1495 als vijfde in rang³²⁾ en is ons reeds bekend als schout van de heer van Oirschot.³³⁾ Als zodanig was hij reeds in functie vanaf 1497.³⁴⁾ Wanneer hij tevens kwartierschout

is geworden, is ons niet bekend. De oudste vermeldingen als zodanig, die wij vonden, zijn van 1 en 7 juli 1511.³⁵⁾ Alleen over de jaren 1511 - 1513 zijn wij zeker, dat hij tegelijk kwartierschout en schout van de heer was,³⁶⁾ maar vermoedelijk heeft hij beide functies vervuld tot 1521.³⁷⁾ In 1522 was hij weer schepen van Oirschot als tweede in rangorde.³⁸⁾

Karel Cleynaël is wel een zeer bekwaam man geweest. Hij genoot zozeer het vertrouwen van de hoogschout van stad en Meierij, Hubrecht van Bergen, dat deze hem d.d. 1518.11.20 machtigde als zijn plaatsvervanger 'in allen bancken in der Meyeryen van Den Bosch gelegen van allen saecken die aengaen moeghen den voorschreven hoogen schouteth'.³⁹⁾ Pas in 1528 vinden we Karel Cleynaël vermeld als pachter van de houtschat of onderrentmeester in het kwartier Kempenland, de functie van een soort hertogelijk belastingambtenaar, die niets te maken heeft met het rentmeesterschap van het kwartier, maar vermoedelijk een hoger inkomen opleverde dan de veeleisende functie van kwartierschout.⁴⁰⁾ In 1529 moet hij gestorven zijn. D.d. 1529.01.10 droeg Karel de houtschat van de Beerzen over aan zijn zoon Jan⁴⁰⁾ en d.d. 1529.09.07 droeg zijn weduwe de houtschat van heel Kempenland over aan deze zoon.⁴²⁾

Korstiaen Koenen (? 1526 - 1531 ?)

Hoewel wij deze kwartierschout pas d.d. 1526.12.14 als zodanig vermeld vonden,⁴³⁾ zijn we ervan overtuigd, dat hij vanaf 1521 gefunctioneerd heeft als opvolger van Karel Cleynaël.⁴⁴⁾ We vonden hem verder slechts enkele malen vermeld in 1527⁴⁵⁾ en in 1530.⁴⁶⁾ De laatste maal, dat hij in kwaliteit genoemd wordt, is bij de verlening van een nieuwe kaart aan het Sint-Odulphus-gilde d.d. 1531.06.26.⁴⁷⁾

Jan Koenen (? 1541 ?)

Van Jan Koenen vonden we slechts één gedateerde vermelding in zijn functie d.d. 1541.08.08. toen hij werd bedreigd met de kerkelijke ban vanwege schending van het kerkelijk asielrecht.⁴⁸⁾ Verder wordt hij vermeld in de reeds genoemde 'Ordinantie van onderhoudinge der justiciën van de acht bancken onder Kempelant', die uit 1541 moet zijn maar helaas ongedateerd is.⁴⁹⁾ Zijn naam komt nog voor in een ander ongedateerd stuk, namelijk de kaart van het Sint-Jans-gilde van Oerle.⁵⁰⁾ Daar noemt hij zich op nogal plechtige wijze: 'Wy, Jan Coenen, stadhouder van onzen allergenadigsten heer den keizer in zijne directie van Kempenland'. Dit stelt ons voor een probleem, omdat wij Marcelis Walraens van 1531 tot 1544 continue speuren als stadhouder van het kwartier zowel onder Korstiaen als onder Jan Koenen.⁵¹⁾ Wij veronderstellen daarom, dat Korstiaen Koenen op het eind van zijn leven zijn zoon Jan als zijn plaatsvervanger heeft aangesteld, terwijl hij reeds de hertogelijke toezegging had, dat deze hem na zijn dood zou opvolgen. De kaart van het Oerlese Sint-Jans-gilde zal dus vrij zeker vóór 1541 gedateerd moeten worden.

Johan van Lsch (? 1580 - 1587)

Doordat de hertog in 1559 zijn helft van de Oirschotse heerlijkheid verpandde aan zijn collega-halfheer, bereiken we tot 1618 een periode, waarin het Oirschotse archief niet zoveel informatie geeft over de kwartierschout, omdat deze in die tijd niet q.q. schout van Oirschot was.

Zo hebben we de naam van Johan van Esch, die niet uit een Oirschotse maar uit de Bergeykse tak van de familie was, tot nu toe niet gevonden in het Oirschotse archief. Wanneer hij in functie is getreden, wordt niet duidelijk. In een vage vermelding wordt hij kwartierschout genoemd tussen 1570 en 1580.⁵²⁾ Wij zullen rekening moeten houden met de mogelijkheid, dat Johan van Esch Jan Koenen als kwartierschout is opgevolgd. Jan Koenen speuren we zelden in het Oirschotse archief. Mogelijk heeft hij nog een andere functie gehad. In feite zal hij het bestuur van het kwartier hebben overgelaten aan zijn stadhouder, die wij in Oirschot herhaaldelijk speuren, zoals bij de bespreking der stadhouders duidelijk zal worden.

Johan van Esch heeft zich in de chaotische tijd van de tachtigjarige oorlog vooral met militaire zaken moeten bezig houden. Zo werd zijn huis in Bergeijk tot een versterking omgebouwd, zoals collega J. Hagen uitvoerig beschreven heeft.⁵³⁾ Zijn aanstelling tot kwartierschout heeft hij niet op vlekkeloze wijze verkregen en blijkbaar heeft zijn aanmatigend optreden weinig sympathie ondervonden.⁵⁴⁾ Dat hij door Houben beschuldigd wordt van een samenzwering tegen 'Spanje',⁵⁵⁾ lijkt ons ongegrond. Met heel Kempenland heeft hij getracht bevrijd te worden van de ongedisciplineerde soldaten- (lees: rovers-) bende van Haultepenne, maar dat er nadien geen maatregelen genomen werden tegen hem en dat hij als kwartierschout gehandhaafd is, bewijst wel, dat hij niet in verzet was tegen het wettig landsheerlijk gezag. Hij stierf ongehuwd op 13 juni 1587.⁵⁶⁾

Albert Dachverlies (1587 - 1597)

Albert (of Aelbrecht) Dachverlies, die in november 1587 in functie was,⁵⁷⁾ trad eveneens in hoofdzaak op als militair commandant en had vermoedelijk in het kwartier nog minder sympathie dan zijn voorganger.⁵⁸⁾ In september 1588 trok hij met een aantal pioniers uit Kempenland naar Bergen op Zoom ter versterking van die stad. In oktober was hij weer terug in Oirschot.⁵⁹⁾ Ook in augustus 1590 zien we hem weer als commandant van een afdeling soldaten in Oirschot.⁶⁰⁾ In de daarop volgende winter was hij regelmatig ongenode gast in Eindhoven.⁶¹⁾ In 1592 was hij tijdelijk in vijandige gevangenschap en benoemde Parma een plaatsvervanger voor hem in de persoon van

Huybrecht van (Ier Clu.se, heer van Waalre⁶²⁾ (1592 - 1594)

De plaatsvervangende kwartierschout, Huybrecht van der Cluse, was meer gezien in Kempenland dan Dachverlies. Er ontstonden natuurlijk moeilijkheden, toen Dachverlies op 21 mei 1593 weer in Oirschot verscheen en zich aanstonds als schout van Kempenland weer met hoofdzakelijk militaire aangelegenheden

ging bemoeien.⁶³) Daar Parma intussen was opgevolgd door de graaf van Mansveld, zal de situatie niet duidelijk geweest zijn. Gedurende de maanden juni en juli trad Dachverlies zeer actief op als kwartierschout.⁶⁴) Dit zal niet geaccepteerd zijn door van der Cluse en het kwartier, die aan de benoeming van Clusio, zoals Aert Sgraets hem gewoonlijk noemt, een andere uitleg gaven dan Dachverlies. Daarom wendde Dachverlies zich tot de landvoogd niet een rekest, dat ten zijnen gunste uitviel, zodat Aert Sgraets noteert:

'Dachverlies ordinantie gethoont van officie Opten celven dach (20 juli 1593) heeft hy hier wederom ordinantie van syn schoutampt van Kemplant gethoont van zyne excellentie by apostille opte requeste, getekent de dato 18 july tot Herentals'.⁶⁵)

Van der Cluse zal met deze gang van zaken wel rekening gehouden hebben, want reeds op 23 juli wilde hij zijn onkostendeclaratie presenteren in Eindhoven, wat door oorlogsomstandigheden niet kon doorgaan.⁶⁵) Ook op 1 en 3 augustus kwam er niets van het afhoren der onkostendeclaratie van Clusio.⁶⁶) Dit leidde tot het merkwaardige incident, dat er op dezelfde dag, 24 augustus, twee 'dachvaerden' gehouden werden, de ene beschreven door Dachverlies te Eersel en de andere beschreven door Clusius te Oerle.⁶⁷)

Inmiddels heeft men waarschijnlijk een tussenoplossing gevonden. Dachverlies was voortdurend 'in't leger', zodat van der Cluse voor hem waargenomen zal hebben. We speuren hem tot oktober 1594 voortdurend als kwartierschout, terwijl Dachverlies slechts een enkele maal genoemd wordt."

Erasmus Schets, heer van Grobbendonck (1597 - 1598)

Deze persoon wordt door Korvezee vermeld als kwartierschout in die jaren zonder enige bronvermelding.⁶⁹) Wij geven de naam dus slechts onder voorbehoud.

Franchois Prouveur (1598 - 1648)

Blijkens zijn eigen verklaring ten overstaan van schepenen van Oirschot d.d. 1640.06.27 is Franchois Prouveur in 1598 aangetreden als kwartierschout.⁷⁰) In 1603 woonde hij in Oirschot in het huis dat hij gekocht had van jonker Richard van Vlieden.⁷¹) Hij sloot toen een accoord met het dorpsbestuur over de door hem te betalen belasting.⁷²)

Tijdens zijn ambtsperiode werd de lossing van de halve heerlijkheid Oirschot gerealiseerd.⁷³) Ter effectuering daarvan verscheen op 19 mei 1618 'de heere Raedt ende advocaet fiscael Roose' in Oirschot, waar hij in naam van de aarts-hertogen de halve heerlijkheid weer in bezit nam en Franchois Prouveur, sinds 1598 kwartierschout van Kempenland, installeerde als schout van Oirschot namens de hertog en de nieuwe regenten, de vorster en secretaris Jan de Metser beëdigde.⁷⁴) Krachtens de akte van lossing kreeg Franchois Prouveur als schout van Oirschot bijzondere volmachten die hem vrij onafhankelijk maakten van de hoogschout en die hij kon overdragen aan een speciaal voor Oirschot aangestelde stadhouder, 'een man van goeden huize, bekwaam en naar de zin van de gemeenschap en ter plaatse woonachtig'.⁷⁵) Dienovereenkomstig benoemde

en beëdigde Franchois Prouveur d.d. 1618.05.22 Jaspar Philipsen van Esch als zijn stadhouder voor Oirschot.⁷⁶) Uit de context mogen we wel afleiden, dat Franchois Prouveur zowel in Oirschot als in Brussel hoog gewaardeerd werd. In de tijd van het twaalfjarig bestand had Oirschot zich enigszins kunnen herstellen van de voorgaande oorlogsrampen. De lossing van de halve heerlijkheid, door Oirschot betaald, was daarvan een symptoom. Aan de relatieve rust kwam echter een einde door de val van 's-Hertogenbosch in 1629. Hoewel de staten generaal het bewind over de Meierij claimden, lieten zij voorlopig de kwartierschouten en plaatselijke regenten ongemoeid doorfunctioneren. Dit veranderde, toen de staten generaal bemerkten, dat de Meierij zich bleef verzetten tegen hun aspiraties onder leiding van de kwartierschouten. Zij benoemden in 1635 Eustatius van Assendelft tot kwartierschout, die echter nooit in Kempenland is aangekomen, en gaven aan de gouverneur van 's-Hertogenbosch, van Brederode, opdracht om de kwartierschouten van de hertog gevangen te nemen. De drie andere werden gevangen genomen, maar Franchois Prouveur wist aan arrestatie te ontsnappen en verdween uit Oirschot, totdat de andere kwartierschouten waren vrijgelaten.⁷⁷)

Na het overlijden van van Assendelft was Franchois Prouveur weer in Oirschot op 10 januari 1636.⁷⁸) Kort daarop werd door de staten Hendrick van Bergaigne die reeds hoogschout was, benoemd tot kwartierschout van Kempenland en schout van Oirschot. Franchois Prouveur heeft daarom volgens de verklaring der Oirschotse schepenen van 1635 tot 1639 'sich noynt het voorschreven officie en derven onderweynden ... immers nyet binnen de vryheyt van Oirschot'.⁷⁹) Zijn stadhouder voor Oirschot schijnt echter wel gefunctioneerd te hebben. Door de vrede van Munster eindigde zijn functie. Franchois Prouveur had d.d. 1647.04.27. in Oirschot zijn testament gemaakt ten overstaan van notaris Henrick Leermakers. Hij overleed in 1651 in Oirschot, waar op 10 en 12 juli van dat jaar in zijn sterfhuis ten overstaan van dezelfde notaris de inventaris van zijn vele nagelaten goederen werd opgemaakt.⁸⁰)

DE STADHOUDERS

De meeste kwartierschouten zullen gezien hun veelomvattende functie een stadhouder gehad hebben, die hen in al hun ambtsbezigheden kon vervangen. Daarnaast hebben zij mogelijk personen gemachtigd om hen in bepaalde banken van hun ressort te vervangen. Gegevens daarover zijn echter zo vaag en zo zeldzaam, dat wij daarop niet ingaan. Wij beperken ons daarom tot de ons bekende stadhouders, die hen voor heel hun ambtsgebied of speciaal voor Oirschot vervingen.

Geerart die Gruyter (? 1478 ?)

Geerart die Gruyter was in de jaren 1467/68 schout van (»schot vanwege de heer.⁸¹) In 1471 had hij een opvolger in die kwaliteit. Wij vermoeden daarom, dat hij reeds in 1471 stadhouder van het kwartier was, maar wij vonden hem pas vermeld in die kwaliteit d.d. 1478.11.03.82)

Thomas de Hoppenbrouwer (? 1526 - 1530)

Van Thomas de Hoppenbrouwer is nogal wat bekend gebleven, wat overigens niet op rekening komt van 's mans goede eigenschappen. Hij zal zeker bekwaam geweest zijn maar dikwijls onbesuisd in zijn optreden. Reeds in 1519 speuren wij deze onbesuisdheid. Hij had toen een kerkelijke straf opgelopen, omdat hij in een twistgesprek een geestelijke, Bernard van de Wyer, beledigd en verwond had.⁸³⁾

In het daarop volgende jaar hebben we hem ontmoet als dader van een doodslag in zoen-accoord nr. 28.⁸⁴⁾ Bij wijze van uitzondering vonden wij een akte van kwijting van alle daarbij bedongen verplichtingen.⁸⁵⁾ Achteraf de situatie van de kwartierschouten en hun stadhouders overwegende, zijn we nu van mening, dat in 1521 Korstiaen Koenen Karel Cleynael als kwartierschout is opgevolgd en dat deze Thomas de Hoppenbrouwer als zijn stadhouder wilde benoemen. Daartoe was echter nodig, dat de zaak van de doodslag integraal was afgewikkeld en tevens, dat die afwikkeling officieel was vastgelegd. Vermoedelijk is Thomas de Hoppenbrouwer dus vanaf 1521 stadhouder geweest. Daarnaast was hij niet alleen drager van de naam Hoppenbrouwer maar ook feitelijk beoefenaar van dat vak, terwijl hij, zoals in die tijd in Oirschot gebruikelijk was, tevens herberg hield, zoals bij de beschrijving van het zoen-acoord gememoreerd is. Tijdens zijn stadhouderschap trad hij op als gemachtigde van de Oirschotse brouwers om in de raad van Brabant te Brussel het Oirschotse privilege van vrijdom van gruit te verdedigen.⁸⁶⁾ Hij bleef borg voor zijn superieur, kwartierschout Korstiaen Koenen,⁸⁷⁾ en trad op als arbiter bij een civiel zoen-accoord.⁸⁸⁾

Gezien zijn driftige en irritante karakter zal hij als stadhouder niet te handhaven zijn geweest. In 1530 is hij dan ook vervangen.

Na zijn ontslag als stadhouder ontmoetten we hem nog vijf maal als arbiter bij een zoen-accoord wegens doodslag.⁸⁹⁾ Ook was hij in 1536 verbonden als procureur aan de Oirschotse schepenbank.⁹⁰⁾

Marcelis Walravens (1530 - 1546)

Vanaf 1530⁹¹⁾ tot zijn dood in 1546 heeft Marcelis Walravens als stadhouder gefunctioneerd. In 1537 kocht hij een huis aan de markt,⁹²⁾ maar in 1542 bleek hij te wonen naast de Valck.⁹³⁾ Tijdens zijn stadhouderschap trad hij vijf maal op als arbiter bij een zoen-accoord.⁹⁴⁾ Hij was betrokken bij de verlening van de kaart aan het Sint-Joris-gilde in het dorp d.d. 1539.09.16⁹⁵⁾ en van een nieuwe kaart aan het Sint-Joris-gilde in Straten d.d. 1542.06.08.⁹⁶⁾ In 1539 werd hij gemachtigd om op te treden namens de Oirschotse valkeniers.⁹⁷⁾ In 1541 werd hij samen met zijn superieur, kwartierschout Jan Koenen, bedreigd met de kerkelijke ban vanwege schending van het kerkelijk asielrecht.⁹⁸⁾

Hij is op ongeveer 55-jarige leeftijd overleden vóór 23 juni 1546, op welke dag de Oirschotse schepenen op voorstel van zijn opvolger als stadhouder voogden benoemden over zijn vier minderjarige kinderen.⁹⁹⁾

Jan Koenen

Zoals bij de bespreking van deze kwartierschout is gezegd, zal hij door zijn vader op het eind van diens leven als waarnemer zijn aangesteld in het vooruitzicht van een latere benoeming. Vermoedelijk heeft deze situatie slechts kort geduurd rond 1540/41.

Willem Berwouts (1546 - 1564 ?)

Als stadhouder van de kwartierschout wordt Willem Berwouts slechts een enkele maal genoemd in de Oirschotse archieven. Toch zijn we er vrij zeker van, dat hij als zodanig gefunctioneerd heeft tot 1564 of later. Immers na de dood van Ricalt V, die kort daarvoor *de* hertogelijke helft van de heerlijkheid Oirschot in pand had verkregen, ontstond er een langdurig proces tussen zijn weduwe en zijn broer, Henrick I, zodat de raad van Brabant te Brussel tijdelijk de uitoefening van de heerlijke rechten waarnam¹⁰¹⁾ en Willem Berwouts benoemde tot schout van Oirschot.¹⁰³⁾ Het ligt geheel in de lijn van de raad van Brabant om daarvoor iemand te kiezen, die goed op de hoogte was van de situatie, de stadhouder van Kempenland. Daar Willem Berwouts zeker tot 1564 de functie van schout van Oirschot 'van der hogher hans' heeft waargenomen, nemen we als zeker aan, dat hij in die tijd ook stadhouder van Kempenland was.

Adriawis'won Vos (1551 - 1559 ?)

Als u als attente lezer let op de jaartallen, zal het opvallen, dat in de jaren 1551-1559 twee stadhouders gefunctioneerd hebben. Natael Vos was dan ook niet in functie als stadhouder van het hele kwartier. Bij zijn aantreden d.d. 1551.04.18 wordt hij aangeduid als stadhouder van de kwartierschout 'byzonder voor Oerle, Oirschot, de Bcerien en Gestel'.¹⁰³⁾ Daarnaast was hij reeds vanaf 1542 schout van Oirschot vanwege de heer, wat hij gebleven is tot 1561.¹⁰⁴⁾ Na de verpanding van de hertogelijke helft van de heerlijkheid aan Ricalt V in 1559 hield zijn stadhouderschap voor Oirschot op. Of hij nog stadhouder is gebleven voor de andere genoemde plaatsen, is ons onbekend. Wij vermoeden, dat deze combinatie van functies voor Frenken aanleiding is geweest om hem zonder bronvermelding kwartierschout van Kempenland te noemen.¹⁰⁵⁾ Wij kunnen daarin niet meegaan, hoewel wij *de* mogelijkheid niet kunnen uitsluiten.

Wat de stadhouders betreft, volgt nu een nog grotere hiaat dan bij de kwartierschouten.

kir. Simon Henricks (? 1594 - 1598 ?)

De oudste vermelding van deze stadhouder vonden we in april en augustus 1594.¹⁰⁶⁾ Hij zal mogelijk meerdere jaren voordien gefunctioneerd hebben. Uit de verklaring van Franchois Prouveur blijkt, dat 'Mr. Symon te Bergeyck' nog onder zijn bewind stadhouder is geweest, dus zeker tot 1598 maar mogelijk iets langer.¹⁰⁷⁾

Door Korvezee wordt Marcus van Bornbergen nog als stadhouder genoemd (zonder bronvermelding) in 1600.¹⁰⁸) Wij zijn echter zo vrij te menen, dat Franchois Prouveur het beter weet dan Korvezee.

Peter Strijbosch (? 1600 - 1608 ?)

Volgens de verklaring van Franchois Prouveur is Peter Strijbosch Mr. Symon Henricks opgevolgd als stadhouder.¹⁰⁷) Hij noemt echter geen jaartal. Daar Peter Strijbosch in 1600 in functie was, is de variatie-mogelijkheid echter klein. Deze is echter vrij groot tussen Peter Strijbosch en diens opvolger.

Willem van den Broeck senior (? 1621 - 1641 ?)

Deze stadhouder wordt door Korvezee hardnekkig ook rentmeester genoemd.¹⁰⁹) Franchois Prouveur verklaart echter, dat er in zijn dienstperiode van 1598 tot 1641 twee rentmeesters geweest zijn: Aert van den Eilove en Willem van den Broeck junior, die op dat moment in dienst was, **en tussen hen in tijdelijk geen.**¹¹⁰) **Dat Willem van den Broeck senior de financiën van het kwartier beheerde, wil niet zeggen, dat hij rentmeester was. Ais er geen rentmeester was, beheerde de kwartierschout zelf of - meestal - de stadhouder de financiën. Dit was voordeliger voor het kwartier. De rentmeester kreeg afzonderlijke vergoeding voor zijn beheer, de stadhouder echter niet. Deze moest dat doen voor zijn salaris als stadhouder. De rentmeester werd door de kwartiersvergadering aangesteld en betaald, maar alleen wanneer het beheer van de financiën veel werk meebracht, dus voornamelijk in onrustige tijden. Gedurende enkele jaren hebben we dan de figuur, dat Willem van den Broeck senior stadhouder is en zijn zoon, Willem van den Broeck junior rentmeester.**

Jaspar Philipsen van Esch (1618 - 1628)

Bij de lossing der halve heerlijkheid Oirschot, door de bevolking in eendrachtige samenwerking gefinancierd, kreeg kwartierschout Franchois Prouveur bijzondere volmachten als schout van Oirschot. Daarvoor moest hij zelf in Oirschot resideren of een in Oirschot residerende stadhouder aanstellen, vermoedelijk met de bedoeling, dat er in Oirschot altijd een residerende schout of stadhouder namens de hertog aanwezig zou zijn, zodat de schout van de heer als zijnde lager in rang, praktisch werd uitgeschakeld,

Franchois Prouveur resideerde zelf in Oirschot maar uit de aard van zijn lictie moest hij nogal eens buiten Oirschot zijn. Daarom benoemde en beëdigde hij d.d. 1618.05.22 Jaspar Philipsen van Esch, geboren en getogen inwoner van Oirschot, als zijn stadhouder voor Oirshot.¹¹¹)

Jaspar van Esch functioneerde continu vanaf 1618 tot zijn dood in 1628 als stadhouder.¹¹²) Zijn vermelding als stadhouder van de heer was een vergissing onzerzijds.¹¹³)

D.d. 1628.10.26 werd de inventaris van zijn nagelaten goederen opgemaakt, waarin het voor die tijd rijke boekenbezit ook in Latijn en Frans een brede ontwikkeling en belangstelling doet vermoeden.¹¹⁴)

Jan van Elmpt (1619 - 1649)

Bij de beëdiging van de nieuwe regenten d.d. 1619.01.02 beëdigde kwartierschout Franchois Prouveur ook Jan van Elmpt als zijn nieuwbenoemde stadhouder voor Oirshot.¹¹⁵) Ook hij heeft doorlopend in Oirshot gefunctioneerd.¹¹⁶) Nog d.d. 1649.01.04 werd een extra-ordinaris genechtdag gehouden 'gebannen door stadhouder Jan van Elmpt'.¹¹⁷) Later trad hij nog op als schepen.

Wordt vervolgd.

NOTEN

1. Lijten, 'De Oirschotse schouten, drossaards en baljuw', in Campinia jrg. 15 (1985), hl/. 120 - 134 en 164 - 177.
2. Campinia jrg. 15 (1985), nr. 58, blz. 122 e.v.
3. Reglement san het kwartier Kempenland van 1641, art. 19. (Zie bijlage)
4. R.v.D.v.13., blz. 311.
5. Lijzen, Het burgerlijk proces in stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch 1530 -1811, Brabantser rechtshistorische reeks nr. 2, Assen/Maastricht 1988, blz. 57 - 59.
6. Reglement san 1641, art. 19.
7. 1.
8. 10, 11 en 12.
- Aldus in een authentieke verklaring door schepenen en regenten van Oirschot d.d. 1638.09.20, Resolutieboek van 1638, tol. 287 e.v. Door kwartierschout Franchois Prouveur werd d.d. 1641.03.11 verklaard, dat hij zich sinds zijn aantreden in 1598 steeds aan deze gewoonte had gehouden, Acta scabinorum van 1641, H, blz. 19. Zie ook reglement van 1641, art. 4.
10. Reglement van 1641, art. 1, 2 en 6. Uitvoeriger in een authentieke verklaring door schepenen en regenten san Oirschot d.d. 1638.09.20, Resolutieboek van 1638, tol. 285\ - 286").
11. Reglement \ an 1641, art. 7.
12. 1, 9.
13. 13 en 14.
14. 1 en 5.
15. Dit komt bij de bespreking der afzonderlijke stadhouders ter sprake.
16. Reglement van 1641, art. 9.
17. E. Korvezee. Archief van liet kwartier Kempenland, typeschrift, 's-Hertogenbosch z.d., inleiding, blz. 7.
18. Korvezee, Archief, blz. 3.
- 19.
20. Zie cle tekst van het reglement.
21. Korvezee, Archief, ins . nr. 14.
22. Vrgl. Drs. W.A. Fase!, 'Het pertinentiebeginsel op z'n Oeteldonks', in Nederlands archievenblad jrg. 82 (1978), blz. 250 - 255.
23. Korvezee, Archief, blz. 9.
24. k. Beelaerts van Blokland, 'Meierijsche heraldiek', in de Nederlandse Leeuw jrg. 26 (1908), kol. 116.
25. R.A.N.B., A.K.O., 1 168, 6.

26. R.A.N.B., A.K.O., I 167, A4a en Archief Abdij Postel, charters Oirschot 3 en 5.
27. M.A. Erens en H.M. Koyen, De oorkonden der anbij Tongerlo, deel IV, Tongerlo 1958, nr. 983.
28. Campinia jrg. 14 (1984), blz. 61 - 64: Lijst van schepenen van Oirschot tot 1400.
29. Rechterlijk archief Oirschot, ch. 1384.09.17.
30. Oirschots schepenprotocol van 1489, fol. XXXI.
31. L.G.A. Houben, Geschiedenis van Eindhoven, de stad van Kempenland, herdruk Schiedam 1978, deel I, blz. 74.
32. Oirschots schepenprotocol van 1491 en 1495 titelblad.
33. Campinia jrg. 15 (1985), blz. 125 e.v.
34. Oirschots schepenprotocol van 1497, fol. XXX^{VO} e.v.
35. 1511 A, fol. XI en 1511 B, fol. II^{VO}.
36. 1513 B, fol. IX.
37. 1521, fol. LVII.
38. 1522, titelblad.
39. 1518, fol.
40. 1528, fol. CV.
41. 1529, fol. XXIX".
42. fol. LXXVII.
43. 1526, fol. XCV^{VO}.
44. Uit een schepenkonde in het jaar 1534 afgelegd door de schepenen van 1525 blijkt, dat hij in dat jaar reeds als kwartierschout in functie was. Oirschots schepenprotocol van 1534, fol. CVII" e.v.
45. Oirschots schepenprotocol van 1527, fol. CXXIX inliggend en CXLIII.
46. 1530, fol. LXV.
47. 1531, fol. XCIV.
48. 1541, fol. CXVII" e.v.
49. Zie noten 4 en 5.
50. J.A. Jolles, De schuttersgilden en schutterijen in Noord-Brabant, dl, 2, 's-Hertogenbosch 1934, blz. 179. De kaart is in zijn geheel gepubliceerd in Taxandria jrg. 38 (1931), blz. 212 - 217.
51. Zie bij de bespreking der stadhouders.
52. A.F.O. v. Sasse v. Ysselt, 'Genealogie der Bergeijkse familie van Esch: aanvulling der Beschrijving van Bergeijk ad blz. 216', in Handelingen van het Provinciaal Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in Noord-Brabant 1897 - 1903, 's-Hertogenbosch 1905, blz. 103.
53. J.W. Hagen, 'Bergeyck daer is een huys van outs 't Casteel genaempt, Kempische contributies voor krijgsvolk in Bergeijk 1587 - 1592', in Het Brabants Kasteel, jrg. 11 (1989), blz. 63 - 102. Over Johan van Esch met name blz. 68 e.v.v. met bronvermeldingen.
54. Hagen, Bergeyck, blz. 69.
55. Houben, Eindhoven I, hfdst. XXXVI, blz. 179 e.v.
56. Hagen, Bergeyck, blz. 71.
57. 1590, blz. 68 naar A.R.A. Brussel, arch. Rekenkamers, inv. nr. 24310, fol.
58. Houben, Eindhoven 1, blz. 239: 'even noode gezien als Varecq'.
59. Oirschots schepenprotocol van 1588, fol. 280.
60. 1590, fol. 349'.

INHOUDSOPGAVE

REGISTER

1991

INHOUDSOPGAVE 21e JAARGANG 1991

J.W. Bieze	
— De 17e eeuwse douanepalen te Budel, Someren en Bergeyk	189-199
J.F.C.M. Bijnen	
— Het verdwijnen van de standermolen van Oerle	17- 20
— Geschreven molentermen betreffende de standermolen van Oerle	68- 86
— "Historische" tekeningen van M.J.C. Wegenaar	112-124
— Mulders op de standermolen van Oerle uit de periode 1462-1933	175-185
A.E.M. van Esch	
— Het wapen van Francis van Esch (1656-1735)	22- 27
H. Kupers	
— Honderd jaar So5hngens in Oirschot	89-100
J.P.J. Lijten	
— Het Hof van Solms	3- 16
— Gewestelijke leningen in 1528 en 1529	41- 52
— De keerzijde van gewestelijke leningen	53- 67
— Tongerlo koopt de Baast	104-111
— Kempische curiosa: 14. Stonehenge in de Kempen	28- 32
15. De naam Vrijthof	87- 88
16. Een deftige doodskist in 1788	126-127
17. Langs 's-Heeren wegen	187-188
P. Rosier	
— Had de gemeente Best een rol bij de aanleg van de grindweg die van Tilburg via Best aansluiting geeft op Eindhoven?	129-156
— Uit de familiepapieren van Cor van Marinus van Jan van Hannes van Toon Hendrike, ofwel mevr. C. Scheepens-van de Sande uit Best	200-203
G. Schampers	
— Genealogische gegevens familie van de Sande	33- 40
H. Strijbos	
— De Beyerd, het middeleeuwse pelgrimshuis	160-173
Toke	
— Oirschotse gedichten: Rond onze toren	21

Varia	
— boekaankondiging: Oog op Oirschot	125,174
— Stichting Historisch Erfgoed Veldhoven	128
— Cursus Paleografie te Veldhoven	186

Gebruikte afkortingen:

armm.	armmeester	schoolm.	schoolmeester
burg.	burgemeester	secr.	secretaris
e.v.	echtgenote van	top.	toponiem
Oi.	Oirschot	wed.	weduwe
past.	pastoor	weth.	wethouder
pres.	president	wnd.	waarnemend
rentm.	rentmeester		

A

Aa, fam. van der	26
Aa van Boxtel, Gerard van der	109
Aalst (Aelst)	59,64,143,183
Aarle (herdgang)	133,200
Aarle(-Rixtel)	12,57, 63
Aartsen, Hermanus Arnoldus —, schilder	155
Achel	197
Acht	129
Ackerdsdijk, n.n. —, tekenaar	120
Alderen, Alphons van —, koopman	142
Alem	60,64,66
Amboina, oud-gouverneur van	zie Johan Abraham van der Voort
Amelsfoort, Quirinus van —, schilder	113,120
Ameijden, van der	
— fam.	24
— Agnes	24
Amstel, Jan van	114
Amsterdam	91,97,114,121,180
Andel, Eustachius van	114
Antwerpen	14,98
— schepenen van	107-109
Arkel, Laurens van —, bakker	144
Asbroekweg, Budel	194,196
Asten	56,63
Aswilder, Agnes —, e.v. A.P.W. van Heeswijk	176
Ayken, Jan zoon van	108

B

Baar, van	
— fam.	12
— Anna Maria Louisa Hubertina e.v. Everardus H.A. Fritsen	12
— Antonius Johannes Hubertus	12
— Guillelmus —, fabrikant	9,11-12,95
— Josephus Nicolaas Hubertus Maria burg. van Oi.	12-13
— J. —, mr.	96
Baerlandstraat, van, Oi.	27
Baast, landgoed, hoeve	105.107-110
Bac, Henrick —, zaakwaarnemer van Tongerlo	107
Bakel (Baeckel)	57,61,63
Back	
— Adriana Jan —, e.v. Wolphart van Brederode	45
— Jan —, ridder	45
Backer	
— Johannes —, molenaar	148
— Josephus —, bakker	148
— Regina	148
Bacx	
— Andries	54
— Jacob	57

Balen, van	
— Peter —, rentm. van de bedde in stad en meierij van 's-Hertogenbosch	48
— Peter Jansz.	50
— Petrus	114
Banstraat (voorheen Molenstraat), Oerle	17
Barbarendael, godshuis te Tienen	43
Barbiere, n.n. —, tekenaar	120
Barestraten, J. —, tekenaar	120
Barrier, Bestse	130,132,201-202
Basilius de Grote	32
Beek (Beek en Donk)	57
Beek, Jan van	109
Beekmans, Wilhelmus klompenmaker	135
Beeck, W.	32
Beelaerts, Anthonis Rutgerszoon	43
Beelaertshofje (gasthuis van St. Anna en Oda)	4,8-9,11
Beers, parochie	108
Beerze, rivier	105-106,109
Becker, Christyne Aelbrecht die	43
België	20,184,189,196
Beltz, Christina Adriana Jacoba —, e.v. Jan Abraham Wegenaar	113
Belveren	54,63
Berchem	60,63,66
Berg, huis, kasteel Ten	115-117,122
Berg, Oeds Oenes van den	95
Berge, van de	
— Alart	45
— Gertrude Alart —, begijn	45
Bergeijk (Bercheijck)	58,63,178,189,198
Bergh	183
Berk, van den	
— Lambert Hubert	136
— Lambertus	136
Berke (Berckel)	54,64
Bericum	14,60,63,66
— past. te	zie Johan van Hee
Berwouts	
— Luijtgardis Rutger	46
— Marie Rutger	45
— Rutger	45-46
Best	94,129-156,200
— burg. van zie Wilhelmus van Nuenen	
— ontvanger van	zie Joseph van Esch
— vakschool voor klompenmakers te	135
Beverdonck, top. Oi.	106-107
Beyer, Jan de —, tekenaar	120
Beyerd, huis te Oi.	160-172
Bierens	
— Dionijs Reijnder	176
— Margriet Dionijs Reijnder — e.v. Hendrik Adriaen Schuts	176
Binnenlandse Zaken, ministerie van	95
Blaarthem (Blaerthem)	59,65
Bladel	58,63

Blanken, Antonia — e.v. Johannes de Kort	183
Block, Otto	46
Blom, n.n. —, tekenaar	120-121
Bloymans	
— Henrick Jan	46
— Jan	46
Bloys van Treslong Prins, mr. P.C.	23-25
Bobars (Bobbars, Bobas)	
— Johanna Cornelia —, e.v. Gaspar Roovers	180,182
— Johannes	18
— Petrus	180
— Pieter Johannes —, molenaar	180,182
Bochmans, Willem —, klompenmaker	135
Boechout, Tielman Koeckoeck van	48,50
Bologna (Italië)	44
Bont, de	
— A.P.	69,72-85
— H.J. —, rector van de zusters Franciscanessen	13
Boom, van de(n)	
— Geert	132,135
— Hendrikus —, landbouwer	147
— Jan —, landbouwer	147
— Peter —, smid	132,152
Boomen, Johanna van den —, e.v. Jan Mathijs Nagelmakers	179
Boonberg, huis/kasteel te Oerle	115-116,120,122
Boort	65
Bornbergen, Cathalijn —, e.v. I Hendrik Hoppenbrouwers, II Francis Rouvoets, III Octavianus Rouvoets	178-179
Bosch, Jheronimus (Jeroen)	114
Bosch, Gillis van den —, ridder	109
Boubart (alias Pargament) —, Jan —, kamerling van de heer van Nassau	47
Bouttats, Gasp.	121
Boxtel	55,62,91-92,176,179,187
— schout van	zie Jan van Kessel
— secr. van	zie Peter Cuijpers
Boxtel, Henrick Jansz. van	49
Braake, G.J. ter —, filosoof	97
Brabant	25,104,189
— hertog van	187,zie ook Godfried Karel V
— staten van	44,61
— raad in	zie Lodewijk van Heylwig
— advocaat fiscaal en procureur generaal	zie Jan Frederik van Steeland
Brakel, Gijsbert Henrickszoon van	44
Brand, Theodorus van den —, meestertimmerman	126-127
Brecht, van	
— Goosen	58
— Goeswijn van Sterthoven	108
Breda, baronie van	189

Brederode, van	
— Margriet	45
— Wolphart — heer van Cloetinge en Aswijk	45
Bresser, Petronella de — e.v. Willem Nicolaas Teulincx	178
Bressers, Johan —, looier	99
Breugel	56-57,63
Breugel, van	
— fam.	24
— Peter Willems	24
— Theodora —, e.v. Jan Jasper van Esch	26
Broekdijk, top B	202
Brock, A.C.	115
Brongers, dr. J.A.	32
Bruin, Cornelis de —, kuiper	151-152
Brussel	61,97
Brussel, Laurentius van	183
Bruyn, de	
— Elisabeth Jans	60
— Marchelis	59
Bruystjens	
— Adriaan Joost	4-5
— Joost Henricks	5
Budel (Buel)	56,64,66,176,189-197
Budel-Schoot	195-196
Budel en Cranendonk, Heemkunde Studiekring	195-196
Bucstel, Henrick Janszoon van	43
Bulten, top. B	201
Burgh, Anthony van de predikant te Oi.	7-8
Busenghem, Gielis van	108
Buskens, Jan	192
Bussel, P.W.E.A. van	71
Buysse, R.	71
Buysen, Goyaert	54
Bije, Henrick de —, notaris te 's-Hertogenbosch	7
Bijnen, Anna —, e.v. Wouter Roovers	182
Bijsterveld, huis, kasteel te Oi.	95-97,115,121-122
	zie ook K
C	
Champaigne, Jan de la	46

D

Daalmans, F.	179
Daems	
— Heylwig — wed. Arnt van der Halvermilten	43,60
— Jan	95
Deerde, rector te	zie Cornelis de Roy
Dekker, A.J.	29
Delft, van	
— Henricksken, wed. Claes -	50
— Jacob Claes	58
— Claes	50

Derksen
 — Jan 184
 — Jan Willem, molenaar 18-19,183-184
 Dessemberge, Arnould 47
 Deurne (Doerne) 57,63,66
 Dielen, Elisabeth Peeters
 e.v. I Matijs Dierxsen en
 II Hendrik Adriaen Schuts 175-176
 Diessen 55,63,105
 Dictus, Hendrik Jan —, molenaar 178
 Dils, Wilbort —, molenaar 176
 Dinther (Heeswijk —) 60,63
 Dirkske de Koning, top.B. 202
 Doerne, fam. van 25-26
 Doetinchem 18,184
 Domeinen en Financiën 141
 Domitilla, zuster 13
 Dommelen 59,64,178
 Dongen 91
 Dooren, Theodorus van —, regent in Oi. 12
 Dooren— van Baar, register 61,187
 Dordrecht 92,121
 Drempt 149
 Driele, Philips van de 43
 Drunen 55,63,66
 Duizel (Duysel) 58,64
 Dye van Best, Heemkundekring 129,203

E
 Eeckerschot, Helena Franciscus
 e.v. Floris van Esch 27
 Eeckhout, Peter van de 46
 Eelkens, fam. 57
 Eerde (gem. Veghel) 142
 Eersel (Eerselle) 58,63
 Egyptenaren 32
 Eikenhof, top.B. 202
 Eindhoven (Eyndhoven) 42,59,62-63,66-67,
 87,95,129,151,155,192,197
 Eindhoveneweg, B. 156
 Ekerschot, Arnould van 't
 landbouwer en winkelier 141-142
 Eckart 64
 Eckeren, Cornelia van —, e.v. Gerard
 van Heeswijk 178
 Elderen, van
 — Alphons —, koopman 142
 — Johannes 143
 — Cornelis —, koopman 152
 — Maria —, e.v. Leonardus
 Stephanus Rooijackers 143
 Elmpt, Jan van 5
 Empel 62,64
 Empel, van
 — Willem Claessen 46
 — Yken Willem Claessen 46
 Engeland 25,28,30
 Engelen, Raes 46

Enschot 54,64,66
 Erens, M.A. 105
 Erkel, van
 — Geert —, tapper 144
 — Helena 144
 — Hendrika 144
 — Laurens —, landbouwer en winkelier 144
 Erp 57,63,65,183
 Erpe, van
 — Walraven 46,49
 — Willemken Walraven 46-49
 Esch 55,64
 Esch, van
 — fam. 24
 — Floris 26-27
 — Francis 23,25-27
 — Gaspar Jan 26
 — Jan Jaspers 22-26
 — Jasper 24,26
 — Joseph —, winkelier en ontvanger
 te Best 132,135,137
 — Petrus Theodorus 154
 Essens
 — Johanna Maria
 wed. H. van Gurkum 132,136,146,148
 — Johannes Martinus 143
 Esveld, P.G. 8
 Eswilder, Agnes Peters van
 zie Agnes Aswilder
 Etten, Franse school te 89
 Everweijn
 — Gerard —, zadelmaker 45
 — Samuel 114
 Eijckmans
 — Jan 46
 — Katherijn Jan —, wed. Peter Maurissen 46
 Eijmers
 — Elisabeth, wed. Gerit 55
 — Gerit 55
 Eijnde, van den
 — Gerardus Martinus —, koopman 143
 — Margriet Wouter Henricks 49
 — Wouter Henricks 49
 Eijndhouts, Engelken van 56
 Eijndhoven, Martinus van —,
 schoolhoofd te Netersel 144

F
 Faber, Jan Engelbertszoon 106
 Fabri, Gerit —, secr. van 's-Hertogenbosch
 en pensionaris van de Meierij 53,61
 Ferrier, Johan Turing von —, kamerheer
 van de koning van WOrtemberg 97
 Fey
 — familie 5-6,8,11
 — Arnold (sr.) —, chirurgijn 3
 — Arnold —, chirurgijn 3-7,13
 — Maria —, e.v. Johan van Wamel 7

Floreffe, abdijs 120
 Foeykens, Dirck zie Dirck Toirkens
 Folcart, Jan Henrickszoon 44
 Franciscanessen, zusters 12,14
 Franken, Theodorus Albertus
 molenaar 149
 Frankische Rijk 187
 Frankrijk 25,92,161,177
 Friesland 113
 Fritsen
 — Everardus H.A. arts te Helmond 12
 — Evert Hubert J. kapelaan in Oi. 12

G
 Gammeren, Lambert van, 60
 Gansoyen 55,65-66
 Gasthuisstraat, Oi. 164-165,188
 Geerlinx akker, top.Oi. 5
 Geffen 60,63
 Gelderse Oorlog 41
 Geldrop 56,63
 Genre, Overkwartier 189,193
 Gennip, Cornelis van —, kapitein 8
 Gent, Willem van 107-108
 Geritsz. (Geritsse)
 — Jan 60
 — Katherijn Marten —
 e.v. Henrick Bloymans 46
 — Marten 46
 Gerwen 56-57,65
 Gestel 59,64,66,183
 Gilze-Rijen 170
 Godfried III, hertog van Brabant 104
 Goirle 54,64
 Goossens
 — Anna Maria 151
 — Gerard —, secr. van Oi en
 griffier van Kempenland 53,61
 — Nicolaas —, tapper 151
 — Petrus —, molenaar 151-152
 Gorinchem 121
 Gorcum (Gorkum), van
 — Anna Maria —, e.v. Johannes
 van de Sande 148
 — Hendrik 135
 Goutsmit, Frans Mathijsz. den 50
 Goyaertssen, Thomas 56
 Goyen, Jan van —, kunstschilder 120-121
 Graft, Jacop Goyaertszoon van der
 Gramaye, J.B. 116,128
 's-Gravenhage 8,18,98
 Greef (Greve,Grevius), mr. Marten de
 pensionaris van de Meierij 61
 Grevenbroeck, van
 — Dirck —, heer van Loon op Zand 50
 — Robrecht 50
 Groot, Lucretia van Dorp de —,
 e.v. Johan SOhngen 91,95

Grootveld, Jan —, tekenaar 120
 Gulden Vlies, ridder van zie Thomas Ysacus
 Guljé
 — J.A. —, medicus 96
 — W.F. 99
 Gunterslaer, van
 — Aleyt Matheus 45
 — Matheus 45
 Gurkum, Hendrik van landbouwer
 132,146,148
 Gysberts, Jan 58
 Gysbrechts, Robbrecht 54

H
 Haan, A. de —, tekenaar 120
 Haaren 54,63
 Haaren, Jacobus Josephus van 143
 Haarlem 97
 Haestrecht, Katherijn van 43
 Hagemeijer, dr. J. 12
 Haigen, mr. Gommaer van den —,
 griffier van het hof van Kamerijk 47
 Halvermilen, Arnt van der 43
 Ham, van
 — Elisabeth —, e.v. Andries de Loure 180
 — Leonard 180
 Hamel, Alard du 114
 Hamont (België) 196
 Hamontsweg, Budel 196
 Hanecops, Cornelus 114
 Hanenberg, van de
 — Bruysten Willem Arts 49
 — Willem Arts 49
 Hancockke, Elisabeth C.
 e.v. Henri SOhngen 91
 Hannen
 — Henricx 60
 — Jacob —, priester 58
 — Margriete Henricx 60
 Hannover (Duitsland) 91-92
 Hanscoemekers
 — Jan Gerits Goyaerts 45
 — Yken Roeyers Goyaertsdr. —,
 wed. Gerard Everwijn 45
 Hapert (Hapaert) 58,64
 Harrewijn, n.n. 121
 Hasselut, Jutte 54
 Hausdorf, n.n. —, tekenaar 120
 Hedel 188
 Hedel, Goossen van 58
 Hedikhuizen 13
 Hee, de
 — Anthony 7
 — Franchois 7
 — Johan —, past. te Berlicum 7,14
 Heersstenberg 179
 Heesch 62,64
 Heeze 56,61-62,65

Heeswijk (—Dinther)	60,64	Heylwigen, mr. Lodewijck van —, raad in Brabant	49	Italië	44	Kessel	60,64
Heeswijk, van		Heymans, Johanna —, e.v. Peter Joannes van der Waerden	183	J		Kessel, van	
—gebrs. —, aannemers	150	Heijst, Johannes Martinus van —, timmerman	142	Jacob, St. —, huis te Oi.	26-27	—Adriana Jan —, wed. Everart van Nulant	44,47,49
Adriaen Peters Wouter —, molenaar	176	Hilvarenbeek	42,55,60-62,87	Jacops		—Jan —, schout van Boxtel	
Gerard —, molenaar	178	Hinthamerstraat, 's-Hertogenbosch	44	—Gerit	49	—Jan Gerritszoon	44,47
—Hendrik —, molenaar	179	Historisch Erfgoed Veldhoven, stichting	128	—Henrick Gerit —, priester	49	Kethelers	
Jan —, molenaar	179-180	Hoboken	98	Jan Schildersgasthuis ('s-Hertogenbosch)	60	—Aelbertken Herman Aelbertsz. —, wed. Otto Block	46
Catharina Peter Wouters — e.v. Bartel Janssen Verbeek	176	Hoefman, Jan	106	Janse, H. —, historicus	171	—Herman Aelbertsz.	46
Laurentia —, e.v. Pieter		Hoevel, van de		Jansen (Janssoen)		Keulen, convent van de Karthuizers te	46
Johannes Bobars	179-180,182	—Barbara Jan —, zuster te Rossum	45	—Gerit van Berckel	57	Kievits	
Laurentius	179	Dirck Reyner Dircx	45	—Joost	49	—Daendel Daniel Janssen	177
—Norbert —, molenaar	178	—Gerit Dircx	46	—Katharina Joost	49	—Daniel Janssen (alias Schoenmakers) —, molenaar	177
Heikant, top. B.	201	Henrick Gerit Dircx	46	—Maria Francisca —, e.v. M.J.C. Wegenaar	113	Kinderen, Gerardus der —, timmerman	150
Heistraat, Oi.	4,8-9,11-15	Jan —, drapenier	45	Justiani, Claudius	54	Claessen, Maria e.v. Arnold Fey (sr.)	3
Heltinc, Roeiend	47	Lysbeth Jan —, e.v. Jan Henrick van Wratselaar	45	K		Cleef, van	
Helmond (Helmont)	12,42,51,55,56,62,66,183	Reyner Dircx	45	Kaldenkirchen	98	—Henrick Otten	45
Helpad, Oi.	188	—Yken Gerit Dircx	46	Cambier, Franzoyss —, sommelier van de keven van de koningin van Hongarije	46	—Henrick Henrick Otten	45
Helvoirt	17,54,63,183	Hof van Solms	3-14,95	Kamerijk, griffier van het hof van zie Gommaer van den Neigen		Kleine Aa (Cleyn Aa), rivier	106
Hendriks		Hokkelstraat, B.	201-202	Cammen, Frans van der	56	Clementine, vrouwe van Oerle	116,120
—Johanna Cornelia		Hoofdstraat, B.	132	Campin	53,129,160,200	Kleverhoek, top.B.	202
e.v. I Adrianus de Kort en II Jan Willem Derksen	17-18.183-184	Hollanders		Campen, Frans van der	202	Cloetinge en Answijck, heer van zie Wolphart van Brederode	
—Lisabet Janssen		—Dirk —, landbouwer	153	Campinia	53,129,160,200	Kluytmans, H. —, steenhouwer	192
e.v. Hendrik Jan Dictus	178	—Jan —, landbouwer	153	Camps		Knegsel	17,59,65,68,175
Henricxz (Henricxz)		Hollandse Molen, vereniging	19	—H. —, historicus	105	Knip, J.A. —, tekenaar	120-121
—Agnes Jan	46	Hongarije, koningin van	46-47	—Jan —, landbouwer	149	Coelborner	
—Gerard Michielsz.	44,50	Hoogeloon (Loon)	58,64	—Johannes —, handelsreiziger	142	—Adriana, wed. Jan	44
—Jan	46	Hooge Akker, top.B.	130-131,147,156	Canter, Adriana Antonia Maria —, e.v. J.N.H.M. van Baar	12	—Arnd Cornelis	46
Herlaar, kasteel	121	Hooge Mierde	55,64,66	Kapelpad, Oi.	188	—Jacob Jansz.	50
Herlaar, Willem van — kamerheer van de hertog	107	Hoorn	97	Karel Doormanlaan, Oi.	188	—Jan	44
Hermanni, Anna —, wed. Anthonij van de Burgh	7,14	Hoorn, Antonius van molenaar	147-148	Karel V	41,44,48	—Cornelis	46
Herpt	13	Hooydonk	65	Karper		Coenen	
's-Hertogenbosch	7-8,41-42,49,53,58,60, 62,87,91,98-99,108-109, 113,115,137,155,160,176	Hoppenbrouwers		—Aleijt, wed. Jan	49	—Herman	45
schout van	zie Wouter Toyart	—A.F. —, notaris	13	—Jan	49	—Claes	45
—schepenen van	108-109	—Helena —, e.v. Jan van Heeswijk	179	Casteren (Castelre)	58,64	Koenraad III, keizer	104
—secr. van	52, zie ook Gerit Fabri, Marten de Greef	—Hendrik —, molenaar	178	Gasteren, top. Oi.	187	Koestraat, Oi.	4-5,12-13
O.L.V. Broederschap, proost van		—Jan Hendrik —, metselaar	142,155	Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg	112	Kok, Louis de — architect	166
zie Gysbert Pels		—Jan Hendrik —, molenaar	176	Causé, Henricus	121	Kock, Engelina Clasina —, e.v. I Cornelis van Gennip en II Martinus Rom	8
—zinnelooshuis te	54	—Nicolaas Henrick	14	Kelders, Jan	20	Cock van Waerdenborgh, fam.	26
latijnse school te	97	Horn, Christina Gottlieb —, e.v. Johan SOringen	90	Kenvena, G.W. van —, koopman	98	Colembrant, R.D. —, provisor in Postel	20
leraar aan de rijks HBS		Hoze, Willem —, priester	50	Kern p		Colen	
zie Jan Nicolaas Visschers		Hospel, Willem —, landbouwer	18	—Henrick	55	—Jacop Peter	46
—bisdom	106,109	Huberts, Willem	zie Willem de Coster	—Henrick Jansz.	49	—Peter	46
Heselwinkel, top.Middelbeers	109	Hugo, n.n.	120-121	—Claes	55	Colet, Jacob	54
Heukelom	54,64,66	Hujoel		Kerpen	17,32	Kollenburg, Adriaan van	8
Neusden	121	—Amelberga Matheus	49	Kernpen, Henrick van —, prior van de Kruisheren te St. Agatha	43	Colsteren, Catharijn Geerbrandsdr. van	50
Heuvelmans, Jan —, molenaar	177	—Lucas Matheus	49	Kempenland (kwartier)	29,42,59,62	Koning, Martinus de —, landbouwer	142
Heijden, van de(r)		—Matheus	49	—griffier van	zie Gerard Goossens	Koolmond, huis te Oi.	98-99
—Albertus —, koopman	142	Hulsel	55,64	Kerkhof, herdgang	13	Coomans, Govert Quintyn —, kapitein	7
—Gerardus —, handelsreiziger	143	Hurk, van de		Kerkoerle, van		Coopall, Maeyken, wed. Bastiaan	6
—Margriet Peter Lamberts	49	—Marinus —, klompenmaker	151-152	—Jan Rutgers Jansz. —, secr. van Oi.	42	Koppelen, top.B.	202
—Peter Lamberts	49	—Petrus Dirk —, landbouwer	146	—Peter Anthonis	7,14	Cornelissen, Hermanus Cornelis —, kantoorhouder van de Posterijen	141

Kort, de		Leende	56,62,196
— Adrianus —, molenaar	17-18,183	Leendertz., Antje — , e.v. N.L. Seihngen	97-98
— Antonius	183	Leeuw(e)	
— Joannes	183	— Lijsbeth Thomas Dircxz die	45
— Christina	183	— Magdalena, wed. Gerit de	58
— Cornelius	183	— Thomas Dircxz. die	45
Coster (alias Huberts), Willem de	50	Leeuwerik, top.B.	201
Courselis, Jan de —, ponthier van de keizer	47	Leiden	19
Cranendonk, kasteel	121	Lenaertssen, Joest	55
Cranendonk, top. Maarheeze	196	Leuven (Loven)	43,55
Cranendonc, Anthonis Jansz. van —, molenaar	45	— secr. van zie Helyas van Score	
Cras		Liebrechts, Peter	183
— fam.	140	Liempde	56,63,177,187
— Adrianus —, kleermaker	140	Lierop	56,64
— Albertus —, klerk bij de Staatsspoorwegen	140	Lieshout	57,63
— Alphonsus —, kleermaker	140	Limburg	180,183,189
— Peter —, kleermaker	139,143	Limburg (Belgisch)	189
Cremers, Peter Reyner Goessen	50	Linden, Katharina van der	42
Cress, J.A. —, tekenaar	120	Lindenlaan, Oi.	188
Creyelt, Henrick van —, molenaar	175	Littoyten	60,64,66
Croes, J. van	121	Loeckemans, mr. Roeloff	55,59
Cromvoirt	54,64,66	Lommel (Loemel)	29,58,63
Kroon, brouwerij	5-6,12	Londen	29-30
Croon, H. de —, burg. van Oi.	95-96	Loon, graafschap	189
Kroon, J.L. de —, bierbrouwer	95	Loon op Zand	63,66,121
Kruisheren (te St. Agatha)	42	— heer van zie Dirck van Grevenbroeck	
Kuilen, top.B.	202	Loon, Johan van	15
Kuppens, Johannes Franciscus — handelsvertegenwoordiger	135,137	Looij, Wilhelmus van der —, landbouwer	143
Kurth, Adam Joseph Hubertus koopman	144	Looijmans, Andries Henricus —, sigarenfabrikant	154
Kuijk (Cuijk), van		Louere, de	
— Adriaan —, landbouwer	147	-- Andries —, molenaar	180
— Johanna Maria Petronella	147	— Guillaume	180
— Catharina Theresia Agatha e.v. G. van Baar	12	— Johannes	180
Cuijck, Land van	189	— Wilhelmus	180
Cuijpers		Louw, de	
— Jan Peter Jansz.	45	— Anna Catharina	139
— Peter —, secr. van Boxtel	155	— Arnoldus —, leerlooier	137
Kuysten		— Jan Baptist —, landbouwer en schoenmaker	137,139
— Hilleken, wed. Jan	56	— Johannes	137
— Jan	56	— Maria Catharina —, e.v. Peter Gras	137,139
L		Loyens, Louis Franchois —, kannunik van het kapittel van O.L.V. te Maastricht	14
Laar, Petrus van de —, landbouwer en klompenmaker	132,136	Luik	129
Lage Mierde	55,64,66	— prinsbisdom	189,193
Lamoen, Antonius van smid en herbergier	132,135	— kapittel van Sint Lambert	42-43,49,57
Landvoort, top. Oi.	187	Lui ksgestel	29
Langdonk, top. Oi.	106	Luisen, Catharina	98
Lange Velden, top.B.	203	Luyten, Peter Henricx	43,55
Leefdaal, Rogier van	160	Lijten, drs. J.P.J.	160-161,168
Leemput, Henrick van den	54	M	
		Maarheeze (Maris)	56,63,196
		Maas	187
		Maas, Admiraliteit op de	189

Maashees	183	Molenschot (Gilze-Rijen)	170
Maaskant	67	Molenstraat, nu Banstraat, Oerle	17
Maasland, kwartier	42,53,60,62	Molenstraat, Oi.	89-90
Maastricht	87	Molenstraatse Kampen, top.B.	201
Maggherijt, top.Middelbeers	109	Molenvelden, top.Oerle	17
Malsen, Claes van	45	Molenweg (Molenpad), B. 129-132,135,156	
Maren	60,64,66	Moll, Jan de	47
Maria Theresia, keizerin van Oostenrijk	197	Mombaer, die	
Mariakerk (Boterkerk. Ned.Herv.kerk)	88,90,95,99,160,166,188	— Bartholomeus	46
		— Jan Bartholomeus	46
Martini, A. —, tekenaar	120	Monic	
Matheeussen, Laureys	54	— Arnd Geritsz.	50
Maurissen, Peter	46	— Arnd Goyaertsz. —, gewandsnijder	45
Meemortel, top.Budel	193	— Jan —, kamerknecht van de keizer	46
Meer, fam. van der	25-26	— Lijsbeth Arnd Goyaertsdr. —, e.v. Andries Noels	50
Meerhout		Monumentenzorg, Rijksbureau voor de 18-19	
— Johan —, tekenaar	112-113,120-122	Moorseel, A. van —, schoolopziener	94
— T.	120-121	Mosmans	
Meermans, Geertruyt	55	fam.	113
Meerveld hoven (Merefelt)	59,65,178,180	Alphons —, musicus	113
Meeuws, Jan	192	— Jan —, historicus	113-114
Meerij van 's-Hertogenbosch	41-44,47-54,61,67,97,187,189	Maria —, e.v. Quirinus van Amelsfoort	113
— pensionaris van zie Marten de Greef		Mosselveld, J.H. van	114
Meerijproject	129	Mulder, den	
Mercx (Merckx, Merks)		— Hendrik —, molenaar	175
— Hendrik Adriaan —, schoenmaker	152	— Jan Aert —, molenaar	175
— Catalijn Adriaan (—, ofwel Catalijn Bornbergen), e.v. Francis Rouvoets	178	Munster, Martina van —, e.v. P.T. van Esch	154-155
— Wilhelmus —, landbouwer	143	Mussche, Katherijn — wed. Philips van den Driele	43
Meulengraaf, Peter Johannes		Mijland, H.	129
van de —, wagenmaker	132,135,137	N	
Michielsens, Gerit	56	Naastenbest, herdgang	131,200-201
Middelbeers(e)	57-58,64,66,109	Nagelmakers, Jan Mathijs —, molenaar	179
Middeleeuwen	171	Napoleon, keizer	11
Middelroij	179	Nazareth, klooster	13
Middelsteeg, top.B.	203	Nassau, kamerling van de heer van zie Jan Boubart	
Mierlo (Mierloe)	56,63,121	Nassau-Siegen	90,92,98
Mierlo, van		Nederland	9,87,196
— Henrick	55-56	Nederlanden	171
— Johannes —, voerman	136	— landvoogdes van	47
Mill	182	— Oostenrijkse (Spaanse)	193
Minderhout, n.n.	120	Nederveen, D. —, tekenaar	121
Moens		Nederwetten	56-57,65
— Jan	60	Neer, Aert van der —, kunstschilder	121
— Lysbeth Geritsdr. —, wed. Claes Coenen	45	Neggers, Paulus —, kleermaker	136
— Mechtelt, wed. Jan	60	Netersel	58,63,144
Moergestel (Gestel)	55,61,63,129	Nieuwe Dijk, top.B.	133
Moerkens, Anna —, e.v. Jan Moermans	43	Nieuwe Heide, top.B.	201-202
Moermans		Nieuwsteegse Velden, top.B.	201-202
- Geertrude	43	Nieuwstraat, Oi.	97-98
— Jan	43	Nieuwstraat, B.	129,131-132
Moleneind, top.Oerle	17	Nistelrode (Nistelroye)	60,63,66
Molenheide, top.Oi.	97	Noels, Andries	50
Molenheide, top.B.	147		
Molenkampen, top.B.	201		
Molenpad, top.B.	135,147		

Noord-Brabant	104,189,198	Orthen, Willem van	23
- Gedeputeerde Staten	95,131	Os, Goyaert Grooters van	59
- provinciaal genootschap	112-113	Oss (Ossc h)	42,60,62,66
Noppen		Oude Bogten, top.B.	201
- Dirck	60	Oude Schuur, top.B.	201
- Jan	60	Ouden, de	
Noyenstraatje, 01.	188	- Jan Rutger	108
Nueneu	56-57,64-65	- Nicolaas Rutger	108
Nueneu, Wilhelmus van		- Rutger	108
burg. van Best	132,136	Overmaze, land van -,	
Nuland (Nulant)	60,64,66	procureur-generaal van	
Nulant, van		zie Jan Frederik van Steeland	
- Adriana	57,60	P	
- Everaert	44,49	Palier, n.n. -, tekenaar	120-121
Lucas Henricx Lucassche	54	Pastoor Lemmensstraat, Budel	195-196
- Mariken Lucas Henricx Lucassche -		Pauwels, Catharina	58
begijn	54	Peelland (Peelant), kwartier	42,56-57,62
Nunhem	183	Pelgrom	
Nijvel, kanunnik te	zie Jan Tyelms	- mr. Henrick	45
		- Herman Dircxz.	45
		- Jenneken Henrick	45
O		Pels (van)	
Oerle (Oirle)	17,42,59,64,68,71-72,83,85,	- Gysbert -, proost van O.L.V.	
99,115-116,120-122,175-183		broederschap te 's-Hertogenbosch	46
- schepenen van	176-177	- Henrica	46
Oirschot	passim	- Sebert	60
schepenen van	61,89-90,126-127	Pelser	
- municipaliteit	93	- Jan	106
- burg. van	zie J.H.M. van Baar	- Wouter	106
- secr. van	zie Gerard Goossens,	Pertskerkhof (Paardskerkhof,	
Jan Rutgers van Kerkoerle,		Paarskerkhof), top.Oi.	4-6,8-9,11
Aert Sgraets, Jan Schouw		Phaff, Maurits Adriaan	8-9,14,95
- kantonrechter te	zie A.J.H. van Baar	Philips II	44,61
Oirschot, van		Poel, van de	
- A.	115	- Anna Cornelia -, e.v. Arnoldus E.	
- Daniel	104,107	van der Waerden	17,183
Oirschotweg, B.	132	- Franciscus -, metselaar	182-183
Oosterwijk	42,54-55,62,66-67,87,	Polle, Gijsbrecht van de	50
92,105-106,180		Portugal, Isabella van -, e.v. Karel V	44
- kwartier	42,54-55,62	Post, Dries de	97
- kwartierschout van	61,67	Postel, abdi	68,116,120,175
- schepenen van	105,107	Posthuma	
- gemeijnt van	106	- Berendina -, e.v. Hendrik Söhnngen	92
Onze Lieve Vrouw, kapittel van -,		- Maria Johanna	
te Maastricht	14	e.v. Johan Söhnngen	90
Oostelbeers (Oistelbeerse)		Priem, Jan	127
57-58,64,66,105,182-183		Prins, Rinze	97
Oostenrijk, Maria van		Pruisen	25
landvoogdes van de Nederlanden			
e.v. de koning van Hongarije	47	R	
Oosterbos, Maria -,		Raad van State	89,176
e.v. Joannes Bobars	180	Rademaker, A. -, tekenaar	121
Op de Ezel, top.Budel	196	Rake, top.Middelbeers	109
Ophoven, van		Rakelhoef (hoeve in 't Raek), M'beers	110
- Henrick Rutgers	46	Rensaerts, Willem	57
- Laureys	59	Reusel	58,63
Opwetten (Wetten)	65	Reviere, Pierre M.V. -, leraar aan	
Oranjestraat, B.	132,137	de HBS te Dordrecht	92
Orthen (Sint Andries van)	44		

Rhenen	91	- Peter Aerts	4-6
Riel	55,64	- n.n.	92
Riethoven (Rythoven)	58,64,177	Roy, Jacob le -, tekenaar	121
Riethoven, A. van	7	Roye, Jacob Jansse van	60
Rietstap, J.B.	24-25	Rutgers, Gerit	54
Rinck, Peter Mathijs Lamberts in den	50	Rutten	
Rioolhoek, top.Budel	196	- Jan	49
Rixtel (Aarle-Rixtel)	57	- katherina Jan	49
Roever (Rover), fam. de	25	Ruyvens, Bernardus	97
Rogmans, n.n. -, tekenaar	121		
Rom, Martinus -, insp. gen van de		S	
convoyen en licenten	8,14	Salisbury	30
Romeinen	187	Sande, van de	
Romeinse Rijk (West-)	187	- genealogie	33-40
Roos, de		Adrianus -, klompenmaker	150
- Gerard -, molenaar	148-149	Jacobus -, landbouwer en	
- Johanna	180	voerman	149-150
- Josephus -, molenaar	180	- Johannes -, landbouwer	148
- Caspar	180	Leonardus -, landbouwer	145
- Margaretha	180	- Lindert	145
- Maria Cornelia	180	Zandoerle	17-18,175,177,180,182
Roovers		Zandoerleseweg, Oerle	17,70,175,183
fam.	17	Santvoirt, Jan van	14
gebrs.	183	Zantwijck, van	
Anna Catarina -,		- Jacop	45
e.v. Franciscus van de Poel	182-183	- Margriet Jacop	45
Franciscus Xaverius -, molenaar	182	Sasse van IJsselt, O. van	113
Hendrica	182	Sassen, Aug.	48
Henricus	182	Sausin, Dina Wilhelmina de	
Jacobus -, molenaar	182	e.v. M.A. Phaff	9
Jennemie	182	Savoye, Margaretha van -	
Caspar -, molenaar	182	landvoogdes van de Nederlanden	47
Laurentia	182	Schaerbeek	97
Louis -, molenaar	182	Schatkuil, top.Oi.	187
Petrus Johannis -, molenaar	182	Schaut, van der	
- Wouter -, molenaar	182	- Beatrix, e.v. Gysbrecht van der -	
Rooij, van		eerder e.v. Gijsbrecht van de Polle	50
- Hendrik Adriaansz. -,		- Gysbrecht	49-50
klompenmaker	131,145	Scheeken, top.B.	202
- Johannes	131,153	Scheepens-van de Sande, C.	200
- Peter Adriaansz. -, klompenmaker	145	Schepens	
Rooijackers, Leonardus Stephanus		- Petrus	152
bouwkundige	142-143	- Willem Hendrik -, landbouwer	141
Rosier, P.	203	Scheren	
Rosmalen	60,63,66,113	- Beelken, e.v. Engel	45
Rossum	45	- Engel	45
Roth	99	- Hillegonde Engel	45
Rotterdam	98,198	Schilders, Jan -, gasthuis te	
Rouvoets		's-Hertogenbosch	46
- Elisabeth	179	Schimmelpenning, n.n. -, tekenaar	121
- Francis -, molenaar	178-179	Schoenmaker, n.n. -, tekenaar	121
- Hendriena	179	Schoenmakers, Daniël Janssen	
- Maria	179	zie Daniël Janssen Kievits	
- Octavianus -, molenaar	179	Schoonoord, villa	91,95-96
Rover, Edmond Arnoldszoon	108	Schoor, Elias van	57
Roy, de		Schoot, van de	
- Cornelis -, rector te Deerde	147	- J.	15
- Maria	23	- W.	13

Schopman, Johanna Albertina —, e.v. J.F. van Steeland	99	Snellaers, Cornelis Willem	142
Schouw, Jan —, notaris en secr. van Oi.	98,126	Soerendonk	56,63
Schuermans — Willem —, wed. Wouter	55	Soete, de	
— Wouter	55	— Claes Lodewijk	60
Schurter, Caspar	98	— Peter Lodewijk	60
Schutjes, L.H.C.	120	Söhngen	
Schuts, Henrik Adriaan molenaar	175-176	— Agnese Catharine	92,99
Schijndel	18,56-57,63,148	— Antonia Elisabeth	91
Zeelst (Zeist) (slot)	59,64,112-115, 121-122,178,180	— Elisabeth	92
Segers, Hester —, e.v. Gaspar Jan Esch	26	— Frederik Adolph —, luitenant ter zee	91,95-96
Zesgehuchten (Sesgehuchten)	56,63,65	— Guillaume	91
Sgraets, Aert —, secr. van Oi.	187	— Hendrik	92
Zibbens, Maria Nicolaas —, e.v. Laurentius van Heeswijk	179	— Henri —, onderwijzer	91-92,94
Sint Agatha —, kruisheren van	42	— Jacobus	91-92,98
— prior van zie Henrick van Kempen	9	— Jan	92
Sint Anna en Oda, gasthuis	9	— Jan Jacob Hendrik	98
zie ook Beelaartshofje		— Jeanne Christina Gottlieb —, e.v. P.M.V. van de Reviere	92
Sint Annakapel (Molenschot)	170	— Johan I —, kostschoolhouder	89-94,98
Sint Jorisgasthuis	160,168	— Johan II —, kostschoolhouder	9,91,94-96
Sint Jorisingilde	97	— Johan (Nicolaas) III —, kostschoolhouder	95-98
Sint Cornelisgasthuis (Tienen ?)	60	— Johan	98-99
Sint Lambert, kathedraal te Luik	42-43,49,57	— Caroline	91
Sint Michielsgestel	8,54,63,180	— Cornelia	91
Sint Oedenrode (Roy)	42,51,56,60-62, 87,129,133,137	— Louise Henriëtte — e.v. n.n. Weemhof	92
Sint Paulusabdij, Oosterhout	110	— Nicolaas Louis —, textielabrikant	95,97-98
Sint Pieterskerk, Oi.	23,90,160,170-172,188	— Suzanna	91
— kapittel	160	Sol	
Sint Truiden	87	--Antonius —, molenaar	144
Sippenbach, graaf van	7	— Maria Elisabeth —, winkelierster	144
Sittard	184	— Regina —, winkelierster	144
Sceper, die		Someren (Sommeren)	56,62,189,192
— Belye, wed. Jan	49	Someren heide	192
— Jan (—, jr. en sr.)	49	Son (Sonne)	56-57,63,149
— Katharina, e.v. Jan (jr.)	49	Son (Zon), van	
Score, Helyas van —, secr. van Leuven	42-43	— Henrick	109
Scynle, van		— Jan —, tekenaar	121
— Aleyt Thomas Lamberts	50	Zonderwijk (Veldhoven)	59,68
— Henrick Jan Joordensz.	44	Zonsche Dijk, Best	201
— Thomas Lambertsz.	50	Spanjard (Spanjers), Willem	126
Slewens, Marie Anne		Spanje, koning van	177
e.v. Guillaume de Loure	180	Speetjens, G. —, burg. van Oi.	187
Smeijers, Francis —, kleermaker	98	Spelmeker, de	
Smissen, Margriet van der —, e.v. Gerard Vueghs	43	— Jan Cort Janssen	45
Smits		— Joest Cort Janssen	45
— Cornelia	96	Spina, Barbara	47
— Maria	96	Spoordonk	105-106
— Maria Geerts Lamberts —, e.v. D.J. Kievits	177	Spoordonck, wed. Goyaert van	59
Smulders, Antonia		Sprang(e), Laureys van	57,60
wed. Martinus de Koning	142	Spycker, Frans	57
		Spyckers, Jacob	55
		Stadeacker, van den	
		— Henrick	45
		— Joseph Henrick	45

Staten Generaal	175	Theunissen, Antonius Josephus —, brievengaarder	139
Steeland, van		Thomaszoon, Jan	106
— Hermina Margaretha —, e.v. I J.C. Moll, II Johan Söhngen	98-99	Tienen	43,60
— Jan Frederik —, procureur-generaal van Brabant en het land van Overmaze	99	Tiel	92
Steenhouwer		Tilburg	54,62,67,107,114,129,179-180
— Gerard Henrick Gerardsz.	109	Timmermans	
— Nicholaus	109	— Cornelis	7-8,14
Steenovense Velden, top.B.	202	— Maria Goossens — e.v. I Norbert van Heeswijk en II Dirck Johannis Coppens	178
Steensel	58,64,176,183	Tip, top.B.	202
Steenweg, B.	202	Toirkens, Dyrck Henrick	13
Steenweg, Peter van den	109	Tongelre	56,63
Stegen, mr. Goossen van der	56	Tongeren	187
Steger, E. —, burg. van Oi.	160,168	Tongerlo, abdijs	104-109
Stenenstraatje, Oi.	89,188	Toom, top.Budel	194
Stevart, top.Steensel	176	Toyart, Wouter —, schout en ontvanger van 's-Hertogenbosch	104
Steyvers, Jean —, drossaard	92-93	Transymaen, mr. Maximiliaan —, raad en secr. van de Keizer	46
Stiphout	56,64	Trier, Dirck van	60
Stonehenge	30,32	Tweede Wereldoorlog	129,156,192,196
Stoters, Mathys	55	Tyelmans, mr. Jan —, kanunnik te Nijvel	43
Straten (herdgang)	187	u	
Straten, mr. Peter van der	55	Udenhout	54,63,142,180,183
Straten van Vechel	zie van Vechel	Uitleggers, top.B.	201
Stratum (Straethum)	59,64,66	Ulenborgh	46
Strijp	24,59,64	Utrecht	121,160
Strijp, van		V	
— Agnes Jan		Vaderlandse Sociëteit, Oi.	93
e.v. Jasper van Esch	24,26	Valkenswaard (Weerde)	59,63,178
Jan	26	Varendonck, top. Middelbeers	109
Stuart, n.n. —, ontvanger der registratie	13	Vechel, van	
Stijmans, Joris —, molenaar	178	— Anthonis Jan van der Straten priester	46
Zuetendaal (Limburg)	180	— Jan van der Straten	46
Suetens		Veendam	97-98
— Adrianus —, landbouwer	141,143	Veghel (Vechel)	57,62,65,142
— Jan —, landbouwer	143	Velde, van de	
Zwairtgoer, Peter Remeijs van	45	— Anthonis Jacobs	4,6
Zwarte Weg, Budel	196	— Jan —, tekenaar	121
Sweerts, Jacob	114	Velden, Antoinetta van der e.v. Laurens van Arkel	144
Swinkels		Veldhoven (Velthoven)	59,63,68, 97,147-148,183
— Antonius —, koopman	153	Ven, van de	
— Hendrikus —, koopman	153	— Dielis	23
— Henricus —, zadelmaker	153	— Hendrik —, logementhouder te Eindhoven	151
— Johannes Wouter —, touwslager	153	— Wilhelmina — e.v. P.A. van Kerkoerle	7,14
Zwolle	92	Venbergen	178
Zydwyn, van de		Venlo	54
- Jan Jansz.	46	Vennix, Joseph —, wagenmaker en herbergier	151
— Lijsbeth Jan Jansz —, begijn	46		
T			
Tachtigjarige oorlog	114,120		
Tartwijk, van			
Jan —, landbouwer	148-150		
— n.n. —, molenaar	18		
Tempelaars, Willem —, notaris te Oi.	23		
Teulincx, Willem Nicolaas —, molenaar	177		

Verbeek (van Beek), Bartel Janssen molenaar	176-177	Wemel, van	
Verbunt, wed. Adriaan	147	- Allegonda	7
Verenigde Nederlanden, republiek	189	- Arnoldus -, medicus	7,14
Vermeulen, Maria Jacobs -, e.v. A.P.W. van Heeswijk	176	- Johan	5-7
Verouden, wed. Jan	15	Weerd, mr. Jan Reyner van	58
Verrenbest	130-132,200	Weert	193
Versfelt, n.n. -, tekenaar	121	Wegenaar	
Vessem	59,64	- Jan Abraham -, spiegelmaker	113
Vier Linden, café te B.	129	- Martinus Johannis Cornelis	112-115,120-123
Visschere, die		Wert, A.C. de	135
- Anna Jacop	46	Westelbeers (Westelberse)	55,65-66
- Jacop -, schoenmaker	46	Westerhoven	58,63,178-179
- Lijsbeth Jacop	46	Wetten (Opwetten)	57,63,65
Visschers, Jan Nicolaas -, leraar rijks HBS te 's-Hertogenbosch	146	Wiel, Mathijs van de	59
Vlaanderen	171	Wielsendstein	25
Vlaardingen	97	Wildenberg, Joanne van den e.v. Leonard van Ham	180
Vladeracken, C.	114	Wilhelmina, koningin	192
Vleut, B.	130,133,147,156	Wilhelminaplein, Someren	191-192
Vleuten, van der		Willems	
- Adriaan -, klompenmaker	155	- Adriaen Jan	58
- Adrianus -, hoofd der school	141	- Henrick Jan	46
- Leonardus -, landbouwer	155	- Jan Henrick Jan	46
Vlierden	57,64,66	Winkelken, top.Middelbeers	109
Vogels, Marinus -, postbode	135,137	Wintelre	59,64,68,182
Voorpoel, Hermannus -, landbouwer	155	Wippenhout, top.Oi.	105-107
Voorste Broek, top.B.	202	Witte, Wouteren den molenaar	175
Voort, van der		Woensel	59,63,66,182-183
- Johan Abraham -, oud-gouverneur van Amboina	8	Woensel, Maria van	98
- Catharina -, e.v. Matheus Hujoe	49	Wratselaer, van	
Vorselaar, Gerard van -, ridder	108	- Henrick	45
Vos, Henrick de	106	- Jan	45
Vos van Beerse, fam.	25	- Lysbeth, e.v. Jan	45
Vrede van Munster	161,175,189	Wrtemberg, kamerheer van de koning zie Johan Turing von Ferrier	
Vredenborgh, huis te Oi.	4,6-7	Wysel, Jan van de	49
Vroenhoven, van		Wyck, Dirck Louys Willemsz. van	44
- Johannes -, klompenmaker	155	Yemelaer, Dirck Peterssen van den	60
- Josephus -, klompenmaker	152-154	Ykele, Simon van	108
Vroonhoven, Cornelis Adrianus van -, leraar aan de vakschool voor klompenmakers	136-137	Ymmerseel, Philiberta van e.v. Dirck van Grevenbroeck	50
Vrouwenbroeck, top.Oi.	106-107	Ysacus, Thomas	43
Vrijthof, Oi.	87-88,95,99,188	Yselsteyn	
Vucht	54,63,66,113,176	- Franske Christoffel	45
Vu c h (t)s (Vueghs)		- Christoffel	45
- Frans	57,60		
- Gerard	43		
Vulders, Adriana -, e.v. J. de Roos	180		
		z	zie S
Waalre (Waelre)	59,64,182		
Waalre, huis	121		
Waalwijk	55,63,87		
Waerden, van der			
- Arnoldus Eustachius -, molenaar	17,183		
- Peter Joannes	183		

61. Houben, Eindhoven 1, blz. 239.
62. » 295.
63. Jaarkronieken van secretaris Aert Sgraets, gepubliceerd in Campinia jrg. 6 (1976), blz. 85.
64. Jaarkronieken, Campinia jrg. 6 (1976), blz. 129 - 133 en jrg. 7 (1977), blz. 58 - 61.
65. 7 (1977), blz. 61.
66. " " " 101.
67. " " 103.
68. 8 t/m 10 (1978 - 1980), passim.
69. Korvezee, Archief, blz. 12. Tevens Brabantse Leeuw jrg. 5 (1956), blz. 129.
70. Acta scabinorum van 1640, H, blz. 4.
71. Oirschots schepenprotocol van 1603, fol. 346^{v0}.
72. " " " 355v0 356v0.
73. J. Lijten, 'De akte aangaande de lossing der halve heerlijkheid Oirschot van 24 december 1614', in Campinia jrg. 10 (1980), blz. 195 - 203.
74. Oirschots schepenprotocol van 1618 B, blz. 1 - 4.
75. Campinia jrg. 10 (1980/81), blz. 201.
76. Oirschots schepenprotocol van 1618 B, blz. 5.
77. Verklaring door schepenen van Oirschot t.v.v. kwartierschout Franchois Prouveur d.d. 1639.04.04: Acta scabinorum van 1639, M, blz. 1.
78. Acta scabinorum van 1636, fol. 2.
79. 1639, M, blz. 1.
80. Schatting van zijn nagelaten goederen en afwikkeling van zijn erfdeling: Oirschots schepenprotocol van 1654, blz. 185 - 203.
81. Campinia jrg. 15 (1985), blz. 124.
82. Oirschots schepenprotocol van 1478, fol. 12.
83. De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de- en 16de-eeuwse registers van het aartsdiakenaat Kempenland, ed. G. Bannenberg, A. Frenken, H. Hens, Nijmegen 1970, dl. 11, blz. 182.
84. Campinia jrg. 13 (1983), blz. 137 - 140.
85. Oirschots schepenprotocol van 1521, fol. XXXIX^{v0}.
86. » 1526, fol. XLVI^{v0}, LVIII en LXVII^{v0},
en 1527, fol. XLI en LX^{v0} e.v.
van 1526, fol. XCV ().
„ 1527, fol. LXVI en LXXXII.
87. In de nummers 35^h, 39, 40, 43a en 43^h: Campinia jrg. 14 (1984), blz. 44, 73, 75, 143 en 144.
88. Oirschots schepenprotocol van 1536, fol. XXXV^{v9} e.v.
89. 1530, fol. XLII.
90. „ 1537, fol. LXX^{v0} e.v.
91. „ 1542, fol. LIX.
92. In de nummers 35^h, 43', 43^h, 44 en 45: Campinia jrg. 14 (1984), blz. 44, 143, 144, 147 en 149.
93. Oirschots schepenprotocol van 1539, fol. CXII e.v.v.
94. „ 1542, fol. LXIV.
95. „ 1539, fol. CXVII.
- 96.
- 97.

en uuygesproocken hebben, gelyck wy doen by desen, dat de voorschreven gecommiteerde van het quartier aen den hoochschouteth, om van alle processen en quellingen aff te syn en voortaan goede vrienden met den anderen te blyven, sullen betaelen de somme van drye duysent guldens, van deselve affgetrocken twee hondert guldens voordesen by de voorschreven gecommiteerdens betaelt, en dit op aggregatie van der voorschreven gecommiteerden principalen, als voorschreven is, ende behoudens dat de heere hoochschouteth als schouteth van den voorschreven quartiere hetselve in de poincten ons commissarissen overgegeven en hiernaer geinsereert, voor soverre die accorderen met de oude rechten, privilegiën en gewoonten denselven quartiere competerende, niet en sal vercorten ende 't selve tracteren soo ende gelyck d'andere drye quartieren van de voorschreven Meyerye by haer respective schoutetten getraceert werden, behoudelyck mede, dat daerdoor niet en sal worden vercort het recht den voorschreven schouteth nomine officii toecomende ende sullen daermede aff, doof ende te nyet syn cle processen tusschen den voorschreven hoochschouteth ende de gecommiteerde en griffier ontstaen en sullen voorts de voorschreven gecommiteerde d'aggregatie van haere principaelen neffens de voorschreven somme binnen thien ofte twaelff dagen over te brengen, uuyterlyck voor't uuytgaen deses jaers en in cas van aggregatie neffens deselve overbrengen procuratie om in den inhouden deses gewillichlyck sich te laten condempneren, ten dyen fine constituerende alsulcken procureur oft procureurs als deselve te dyen fine sullen goetvinden. Aldus gedaen en by ons commissarissen uuytgesproocken den twaelffden december XVI^c veertich.

Weleken volgende hebben de voorschreven gecommiteerde comparerende voor ons commissarissen verclaert wegen den voorschreven quartiere en volgens desels resolutie in date den derden januarii XVI^c eenenveertich te approberen en aggregieren de uuytspraecke by ons commissarissen gedaen op den twaelffden decembris lestleden, gelyck sy doen by desen onder de conditien daerinne gestelt en hier naerder gespecificieert naementlyck, dat de voorschreven hoochschouth als schouteth van Kempelant by desen gesien hebbende de schriftelycke declaratie van de oude rechten, privilegiën en gewoonten by de voorschreven gecommiteerden van den voorschreven quartiere opten sesten decembris aen ons commissarissen geëxhibeert en overgelevert, consistierende in twintich articulen, luydende als volcht:

1. Ierst dat de gemeyne regeerders ende ingesetenen des voorschreven quartiers vermogen te stellen ende voordesen altyt gestelt hebben eenen rentmeester, eenen griffier ende ses gecommiteerde.
2. Ten tweeden synde de last van de gecommiteerde ende griffier de reekeninge van den quartiere te hooren, te examineren, debatteren, reiciëren ende sluyten ende taxen te maecken ende repartitiën uuyt te seynden van't geene d'een oft d'ander voor den quartiere gevaceert hebbende is competerende, welcke taxen daernaen worden gestelt in handen van den rentmeester om quootsgewyse omgesonden ende daarvan betalinge versocet ende gedaen te worden.

3. Sonder dat deselve gecommiteerde ende griffier hebben eenige gagie dan alleenlyck hen dachgelt te weten eenen gulden 's daechs voor yeder van deses gecommiteerde ende dertich stuyvers voor den griffier boven costen.
4. Waervoor denselven griffier is gehouden te schryven de dachvaerden, soo propositiën als resolutiën, de rekeningen apostilleren ende het sloth helpen maecken ende beschryven ende voorts notitie te houden van't geene den quartiere is raeckende.
Den rentmeester autem heeft voordesen getrocken voor synen ontfanck ende uuytgeven drye oort stuyvers van eiken gulden sonder andere gagie genooten oft geproffiteert te hebben.
6. Ende syn dese staetjens vanouts geweest perpetueel ad vaam ten waer van misus ofte quaet comportement.
7. Item hebben de gecommiteerde, griffier, rentmeester oft eenige andere particuliere, ontfangen hebbende eenige missiven oft swaericheyden den quartiere concernerende, hei voorschreven quartier te mogen beschryven ende vergaederen, proponeren ende resolveren, 't sy by advys ende voorweten van de schouteth oft oock daeronder naer dat den noot ende tyt sulcx was vereysshende.
8. De vergaedinge van den quartier naerdien de uuytschryvinge 't sy by den schouteth, gecommiteerde, griffier oft anders is gedaen geweest, is gemeynelycken gehouden geweest binnen Oerle oft Eyndoven ende soo wanneer de vier quartieren syn vergadert geweest, soo is de plaetse gemeynelyck gestelt tot Oirschoth, Boxtel of St. Oedenrode.
9. Item die van den quartiere van Kemplant te weten de gecommiteerde ende rentmeester metten griffier hebben van allen ouden tyden gehadt twee gemeyne commen, waerinne bewaert syn geweest henne reekeningen, papieren ende documenten, waarvan syn geweest ses sloteten, die bewaert syn geweest by de ses gecommiteerde.
10. Sonder dat den schouteth van Kemplant voordesen eenich gesach heeft gehadt in het doen ofte sluyten van ennige rekeningen oft het uuytseynden van eenige taxen, noch en heeft oock egeene voyse gehadt in het resolveren 't en waer syn advys daerop nodich was te versoecken ende te verhooren. Item is den schouteth van Kemplant voordesen gehouden geweest op te staen oft te vertrecken soo wanneer hy hade gedaen syne propositiën oft hebben de comparanten op de dachvaerde hen selven mogen retireren ende soo resolveren in absentie van den schouteth.
12. Gelyck in't verhooren ende sluyten van eenige reekeningen oft specificatiën by den schouteth overgegeven hy hem heeft moeten absenteren ende opstaen soo dickwils als de gecommiteerde gelieft heeft ende soo wanneer daer ondanc te verdienen oft yet abusivelyck gestelt was.
13. Item de comparanten op de dachvaerde ofte lantdagen hebben om alle porsuiten ende sollicitatiën oft andere swaericheyden te voorcoomen, mogen committeren alsulckenen persoon ofte personen van den quartiere ende

oock van buyten den quartiere als hen goetgedacht, gelust ende gelieft heeft sonder dat den schouteth daerinne meer hadde te sprecken als yemant van de andere comparanten.

14. Doch hebben in swaere saecken gebruyckt syn advys ende raedt ende oock dickwils denselven schouteth gecommiteert soo in't doen van eenige sollicitatiën, schenckagiën tegens ryden ende uuytcoopen van ruyters ende andersints.
15. Ende soo wanneer de vier quartieren van de Meyerye in eene plaetse vergadert waeren, soo is gemeynelyck gecommiteert geweest den schouteth met eenige andere gecommiteerde.
16. Item hebben de vryheyden ende dorpen van't quartier oft wel elcke joncker op de dachvaerden mogen committeren ende seynden alsulcken persoon oft persoonen als hun gelust ende gelieft heeft, 't sy oft die uuytschryvinge geschiede door den schouteth, gecommiteerde, griffier, rentmeester oft eenige andere.
17. Item hebben die van den quartiere oftwel henne gecommiteerde met advys van den schouteth mogen stellen peenen op de non-comparanten 't sy van twee, drye, vier ofte vyff guldens voor elcke faute, waervan d'een hellicht heeft gecompeteert aen den schouteth ende «ander hellicht voor de comparanten ende goetwillige.
18. Item den schouteth van Kemplant en heeft voordesen geen gesach gehadt in de stadt Eyndhoven, vryheyden en dorpen hebbende particuliere heeren uuytgenomen binnen de vryheyd van Oirschot die welke is tweeheerich.
19. Synde nyettemin rechter ende officier over de vryheyden van Eersel, I.oemel ende andere plaetsen ende dorpen stáende onder de hooge roede, alwaer hy mach stellen stadhouders oft in eygen persoon de bancken besitten.
20. Item syn die ingesetenen van den quartiere van Kemplant naementlyck de stadt Eyndoven, vryheyden ende dorpen derselver alsoch versien van veelti ende verscheyde schoone privilegiën, charters ende andere hantvesten den schouteth voorschreven nyet raeckende.

Refererende hen voorts totten vonnisse biden raede van Brabant tot Bruessel gewesen tusschen den hoochschouteth der stadt ende Meyerye van Den Bossche ter eenre ende de vier schoutetten van de quartieren ter andere syden, daerby henne respective jurisdictiën naerder werden gespecificeert, verclaert, gelyck hy doet by desen, 't voorschreven quartier te tracteren ende sullen laten tracteren, houden en conserveren in hunne oude rechten, privilegiën en gewoonten henuyden competerende ende laeten soo ende gelyck de andere drye quartieren van de Meyerye voor de reductie van de stadt 's-Hertogenbossche syn gehouden, gelaten en getracteert geweest sonder den quartiere van Kemplant daerinne te vercorten ofte innovatie daerinne te maecken tegen haere oude gerechticheden. Des verclaeren oock de voorschreven gecommiteerde by desen nyet te willen ofte sullen vercorten het recht van den voorschreven schouteth van Kemplant, hetwelck syne voorschreven voorsaeten in officio mede enichsints voor de reductie van de voorschreven stadt sonde mogen gecompeteert hebben. Belovende

de voorschreven gecommiteerde promptelyck te voldoen de sornme in de voorschreven uuytspraecke uuytgedrukt en deselve in alles nae te comen, hebbende ien dyen geconstitueert en constitueren by desen Pieter van Luchtenberch, procureur, om sich in den inhouden van 'tgene voorschreven is gewillichlyck te laten condempneren, gelyck de voorschreven heer hoochschouteth verclaert en mede belooft heeft cle voorschreven uuytspraecke t' syn reguard in alles nae te comen, te ereden synde hem daerinne mede te laten condempneren, tot dyen eynde constiterende Octaviaen Martini, desselfs procureur.

gedaen te 's-Gravenpage den lesten july XVI⁶¹ eenenveertich voor cl' heeren commissarissen Balthasar de Boudaen en Matthias Hesselt van Dinter, raeden ordinaris in den raede van Brabant als commissarissen. Gehoort welcke versoek, eerclaeren ende consent ten wedersyden, gesien mede cle uuytspraecke hier vooren ge insereert,

SOU IST dat wy de voorschreven saecke overgemerckt ende rypelyck gelette hebbende op 'tgene des men in desen behoorde te letten, hebben de voorschreven requiranten ende gerequireerde bende dienvolgende gecondempneert, soo wy haer condempneren mits de:en, de voorschreven uuytspraecke te volcomen ende voltrecken in alle haere poincten ende clausulen naer den inhouden ende teneur gelyck die in deselve syn uuytgedrukt, verleenende daeraff de voorschreven requiranten ende gerequireerde dese tegenwoordige acte van willige condempnatie met insertie als boven, om hen elcx te dienen ende daermede te behelpen daer ende alsoo des behooren ende van noode wesen sal.

Gedaen ende alsoo gepasseert in 's-Gravenhage eenendertich dagen in de maendt van Julio in't jaer ons Heeren duysent seshondert eenenveertich. T'oirconden den segel van den voorschreven raede hier onder aen doen hangen.

By de voorschreven eerste presiderende ende andere meden.

\v.g. Corn. Gillis.

Het uithangend zegel van de raad van Brabant is beschadigd.

In dorso

ca. 1641 (hand van griffier Gerard Goossens):

Reglement des Quartiers van Kempelant 1641

later: no. 58

later: B 25

19e eeuw: Reglement voor 't kwartier Kempenland 1641.

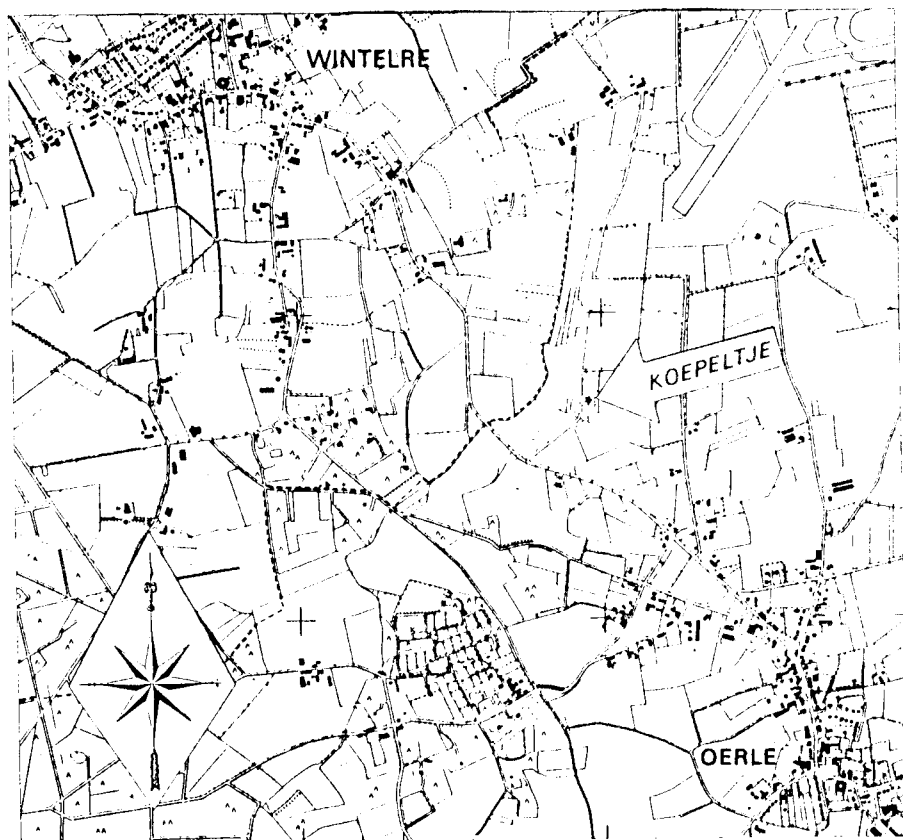
* In de marge bijgeschreven.

II.

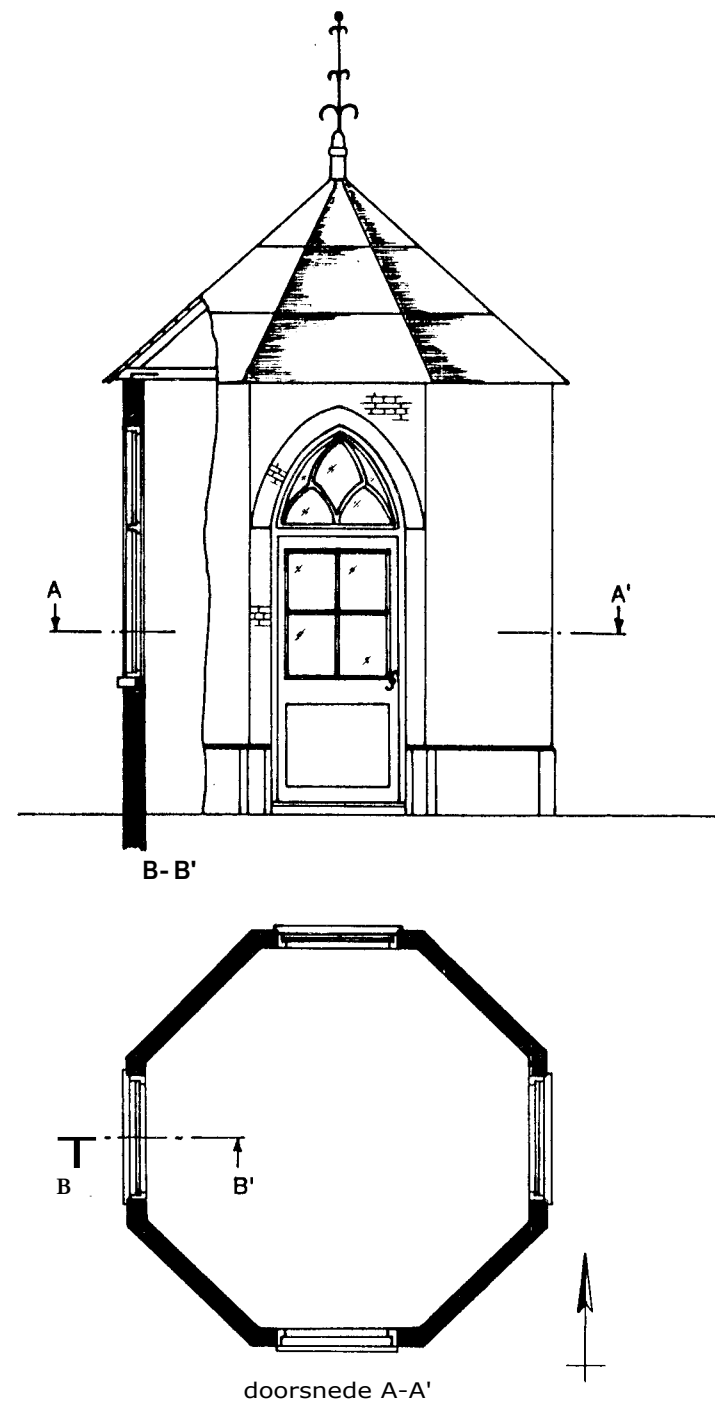
HET KOEPELTJE: EEN VERDWIJNEND 'MONUMENT'

door Jacq. F.C.M. Bijnen

Op een kwartier gaans, gerekend vanaf de kerk van Oerle, richting Wintelre, zien wij rechts van de weg, in de kale eenzaamheid, een klein hoekig gebouwtje met een stomphoekig zinken torendak. Dit bouwsel dateert uit 1873. Het maakt een verwaarloosde indruk; het is slechts over een zandpad te bereiken. Tot voor een aantal jaren stond dit onderkomen aan de rand van een vijver en temidden van hoge bomen. Oorspronkelijk vormde het geheel een 'lusthof' of buitenplaats ter ontspanning voor de kinderen van het in Oerle gevestigde zusterspensionaat.

trugmem van de topografische kaart, schaal 1 : 25000, mei daarop aangegeven de ligging van het 'Koepeeltje'.

De bomen zijn in juni 1984 gekapt: uit veiligheidsoverwegingen, vanwege de nieuw aangelegde baan van het achterliggende vliegveld Welschap.

De muren van het gebouwtje staan in de vorm van een regelmatige achtkant. Zij zijn opgetrokken uit baksteen. Het spitsbogig bovenlicht van de toegangsdeur en drie spitsbogige gevelvensters zorgen voor de lichtinval. De hoogte tot aan de dakrand meet circa 3,25 m, de totale hoogte bedraagt circa 4,75 meter. Op de torenspits stond eens, in sierlijk smeedwerk, een windvaan. Het gebouwtje is totaal verwaarloosd: de deur is verdwenen, evenals het glaswerk in de ramen.

De zusters verkregen deze buitenplaats in 1878 uit een schenking van 'hun' rector Gerardus Bogaers. Hij kocht in 1872-'73 dit stuk grond, toen nog hei, groot 38a en 90ca, en liet het geheel bouwen en aanleggen.

Men noemde het 'Vijverbergje' later ook wel de 'Koepel'. In de zomer van 1932 werd van Oerlenaar Peer Bierings een strook grond aangekocht voor de aanleg van een betere toegangsweg. In 1939 kreeg het buiten ook nog een tennisbaan. Op 15 januari 1956 is door de zusters dit goed verkocht. Zij zagen zich hiertoe genoodzaakt wegens steeds weer terugkerende onkosten en narigheid, veroorzaakt door regelmatig terugkerende diefstallen en vernielingen.

Nu, anno 1992, lijkt het achtkantig gebouwtje, eveneens Koepeltje genoemd, zijn bestaan te danken aan gebrek aan initiatief: initiatief tot afbraak wordt niet genomen; actie tot herstel blijft (nog?) uit. Er zijn plannen geweest het terrein in te richten tot een begraafplaats voor huisdieren; een gerestaureerd Koepeltje zou hierbij wellicht ergens voor hebben kunnen dienen. Want wat moeten we met zo'n nietig verwaarloosd gebouwtje? Het herinnert aan het liefdegesticht met zijn voor Oerlese begrippen rijke verleden, dat wel!

**** BOEKAANKONDIGING ****

OOG OP OIRSCHOT

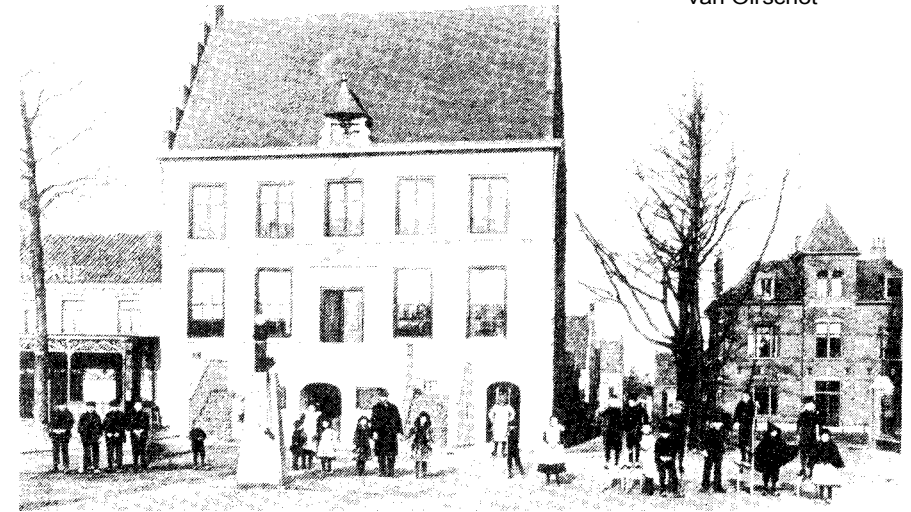
Oog op Oirschot is verschenen. Dit prachtige boekwerk is een waardevol geschenk voor een ieder die Oirschot lief heeft of Oirschot wil promoten. In 46 artikelen worden Oirschot en de Oirschottenaren beschreven. De 500 foto's en tekeningen geven een uniek beeld van Oirschot, zijn mensen en zijn natuur. De kleuren- en zwart/wit-foto's werden onder meer gemaakt door Noud Aartsen, em.past. J. van der Heijden, Jos Pé en Noud Swinkels, maar zijn ook afkomstig uit Oirschotse familiealbums.

Het boek is te koop bij het streekarchief, Torenstraat 1 te Oirschot (tegenover bloemboetiek Elha). Prijs f 55, — .

Wie prijs stelt op toezending van het boek, dient f 65, — over te maken op een van de rekeningen van de Stichting Gerard Goossens Fonds te Oirschot: Rabobank nr. 13.88.13.434; Postbank nr. 670.215.

De stichting

Raadhuis en Kantongerecht
van Oirschot

Raadhuis en kantongerecht, ca. 1913. In het kantongerecht is nu het streekarchief gevestigd.

III. KEMPISCHE CURIOSA 18

DE TIJD IN OUDE TIJDEN

door J. Lijten

Vanaf welke tijd de Oirschotse toren voorzien is geweest van een uurwerk, is nog niet bekend, maar als we bedenken, dat in 1617 in Oirschot een nieuw 'horlogium ofte uerghewerck' gemaakt werd voor de Lithse toren (Kempische curiosa 12), kunnen we ervan uitgaan, dat de Oirschotse toren lang voordien de tijd aanwees en vermoedelijk zelfs op twee manieren.

Op welke manier de tijd werd aangeduid, wordt ons pas veel later duidelijk. Op 5 mei 1739 besloten de Oirschotse schepenen om 'voor alle man aen te besteden het verhangen van 4 kloeken en 2 schellen mitsgaders het vergieten van eenige nieuwe pannen en cani's alsmede het vergulden van den uurwijzer en het stellen van een nieuwe sonnewijzer aen den tooren op vrijdagh die wesen sal den 15 may 1739'. De aanbesteding zou behalve in Oirschot bekend gemaakt worden in Eindhoven, Boxtel en Hilvarenbeek en meegedeeld worden aan Bernard van den Bergh te Gemert.

De akten van de aanbesteding geven ons wat meer inzicht. Zowel in de toren van Best als in die van Oirschot hingen blijkbaar drie klokken, die in beide plaatsen als volgt werden aangeduid: de grote klok, de middelste klok en de **kleine schel**. Het 'verhangen' hield in, dat heel het ophangwerk en met **name de draaipunten** van de klokken moesten worden gerepareerd. De assen, **waaraan de klokken** waren opgehangen, draaiden in 'pannen' van gegoten metaal, **die blijkbaar** vrij snel versleten. Op de 'pannen' waren 'deksels' aangebracht, **om te verhinderen**, dat de as bij het luiden uit de 'pannen' zou springen. Uit de **aanbesteding** moeten we concluderen, dat een 'cani' (als meervoud wordt soms **gebruikt** 'cani's', soms 'canissen') het oog was boven in de hals van de klok, **waaraan** de klepel hing. De veer van de hamer, die de slag van het uurwerk verzorgde, versleet blijkbaar ook vlug. Er wordt gesproken over 'den hamer van **het heel uur**', die blijkbaar op de grote klok sloeg. We zullen daaruit moeten **afleiden**, **dat** er ook een hamer was 'van het halfuur', die op de middelste klok **geslagen** zal hebben en dat vermoedelijk niet één slag, zoals tegenwoordig, maar bijvoorbeeld vier slagen om half vier.

Het geheel van het 'verhangen der klokken' werd aangenomen door Jan Hendrix de Hont voor 120 gulden.

Uit de aanbestedingsakte van het vergulden van 'den uurwijzer' blijkt, dat men met deze term de gehele wijzerplaat bedoelde met de ene wijzer. De grote of minuutwijzer, die wij kennen, was toen nog niet in gebruik. Er was ook maar één wijzerplaat 'vast sijnde bij de galmgaten aen de suydkant van den toorn'.

De gehele wijzerplaat moest worden afgenomen, grondig gereinigd en tweemaal geverfd 'met goede swarte olyverff'. De cijfers moesten 12^{1/2} duim lang zijn en 2 duim breed in het midden en naar buiten iets breder. Zij waren geplaatst tussen twee ringen, ieder 1 duim breed. Op de wijzerplaat was geen minuutaanduiding zoals tegenwoordig, maar midden tussen de cijfers bevonden zich 'halfuurteekens' die 2^{1/2} duim breed moesten zijn. Onder op de wijzerplaat moest he jaartal 1739 geschilderd worden in cijfers van 1 voet lang en 2 duim breed. In de bovenhoeken van de wijzerplaat moesten de wapens geschilderd worden van de twee heren van Oirschot, de staten generaal en Sweerts de Landas. Deze wapens moesten geschilderd worden 'beyde met haere eyge koleure'. De cijfers, de ringen en de wijzer, 'de handt die den tijt aenweyst', moesten verguld worden met 'suyver, fijn, Amsterdams geslaege boekskensgoud'.

In deze aanbesteding was ook opgenomen te 'stellen eenen nieuwen gemaekten sonneweyser aen den toorn van Sint Peters kerke alhier suydewaerts op sodae-nige hoogte en breette als hem sal aengewesen worden'. Wij veronderstellen vanwege deze formulering, dat de zonnewijzer reeds gemaakt was - mogelijk door Bernard van den Bergh te Gemert - en alleen aan de toren bevestigd moest worden.

Het gehele werk betreffende de tijdsaanduiding werd aangenomen door Hendrik Bajens voor 28 gulden.

Beide werken moesten binnen zes weken opgeleverd worden 'na vereys bevonden sijnde'. Elke dag te laat kostte een boete van 1 gulden.

De wijzerplaat en wijzer was nieuw gemaakt in 1723 door Arnoldus Hendrix de Roy, terwijl Hendrik Bajens bij de aanbesteding een van zijn concurrenten geweest was. Uit die aanbesteding blijkt, dat ook op de vorige wijzerplaat een jaartal en de wapens geschilderd waren.

Bronnen: Resolutieboek van 1736/47, in die.

Protocol van allerhande akten 1721/26, fol. 207^v e.v.v.;
1733/39, fol. 428 - 433.

IV. HUIZEN EN HUN BEWONERS
TE OIRSCHOT VAN DE ZEVENTIENDE
TOT DE TWINTIGSTE EEUW

door C. Scholten

67. NIEUWSTRAAT 13 (sectie F 4467)
NIEUWSTRAAT 15 (sectie F 4466)

De verpondingsregisters van de herdgang Kerkhof vermelden als eigenaars respectievelijk bewoners de volgende PERSONEN:

A.	HERMAN STOCKELMANS
"Huijs en hoff"
grootte: 10 roeyen
belast met: 2 g. 3 st. 8 p.
(verpondingsboek I,fol.80)	1640
B.	CORNELIS PETER SPAPEN
omschrijving, grootte en aanslag als onder A
(verpondingsboek I,fol.80,80v.; II,fol.73v.)	1689
C.	PETER CORNELIS SPAPEN
omschrijving, grootte en aanslag als onder A
(verpondingsboek II,fol.30v.; III,fol.110.)	1741
D.	CORNELIS PETER SPAPEN
omschrijving, grootte en aanslag als onder A
(verpondingsboek III,fol.110)	1759
E.	JOHANNES HENDRICX MERCX
omschrijving, grootte en aanslag als onder A
(verpondingsboek III,fol.110,94v; IV,fol.70v.
Oud rechtelijk archief Oirschot inv.nr.250,fol.258.)	bij koop 16.02.1765
E.	JAN JANS DELISSE VAN CUIJCK
"Huijs, hof en aengelagh"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g. 3 st. 8 p.
(verpondingsboek IV,fol.70v.; O.R.A.O.inv.nr.252,fol.272.)	bij koop 21.10.1775

G.	JAN JOSEPH BAIJENS
"Huijs, schuur en hof"
grootte: 10 roeden
aanslag: 2 g. 3 st. 8 p.
(verpondingsboek IV,fol.70v.; V,fol.72v.; O.R.A.O.inv.nr.253,fol.112)	bij koop 12.01.1778
H.	JACOBUS, JOHANNA EN CATHARINA
MET JOHANNES EN NICOLAAS
allen kinderen en kindskinderen van:
JAN JOSEPH BAIJENS
omschrijving, grootte en aanslag als onder G
(verpondingsboek V,fol.72v.)	1799
I.	JACOBUS JANS BAIJENS
omschrijving, grootte en aanslag als onder G
(verpondingsboek VI,fol.70v.)	1800

Nieuwstraat 13 (links) en 15.

De kadastrale leggers van de gemeente Oirschot geven de volgende eigenaren:

- I. JACOBUS BAIJENS, Rademaker, (over 1.04.08.1840) 1880
 sectie F 466: huis, schuur en erf, grootte: 2 R, 72 E.
 sectie F 467: tuin grootte: 3 R, 65 E.
 1877 scheiding
 (artikel 19, volgnrs. 1,2.)
- J. NICOLAAS BAIJENS, EN CONS. Wagenmaker, (over 1.14.05.1878) 1877
 omschrijving en grootte als onder I.
 1880 successie
 (artikel 3020, volgnrs. 1,2.)
- K. JACOBUS BAIJENS, hoofd der school te Deursen 1880
 1887:
 vereniging van de sectie's F 466 en F 467, totaal grootte: 6 A. 37 CA.
 1887 splitsing
 de nieuwe omschrijving is als volgt:
 sectie F 2819: huis en tuin, grootte: 5 A. 93 CA.
 sectie F 2820: huis grootte: 44 CA.
 1895 verkoop
 (artikel 3320, volgnrs. 1,2,3,4.)
- L. DANIEL ALOJSIUS VAN KALKEN, fabrikant bij koop 11.11.1895
 MARIA JOSEPHINA EMMANUEL KALKEN z.b.
 sectie F 2819: huis en tuin grootte: 5 A. 93 CA.
 1897 hermeting en splitsing in 2 huizen
 de nieuwe omschrijving van dit pand is als volgt:
 sectie F 3141: huis grootte: 60 CA.
 sectie F 3142: huis en tuin grootte: 5 A. 33 CA.
 nog aan deze regel:
 sectie F 2810: huis grootte: 44 CA.
 1924 verkoop
 (artikel 3362, volgnrs. 12,30,31,32,33,34. en Not.arch.Oirschot inv.nr.2033,
 akten 153 + 160.)
- M. JOHANNES VAN DE LOO, slager, (over 1.29.01.1941) 1924
 GERDINA VAN HAM, wed. Johannes van de Loo (over 1.23.07.1954) 1941
 JOHANNES MARIA JANSEN, kleermaker, geh. met
 MARIA CORNELIA V.D. LOO
 1954 vereniging van de sectie's F 2820, F 3141 en F 3142
 de nieuwe omschrijving is als volgt:
 sectie F 4238: 3 huizen en tuin grootte: 6 A. 37 CA.
 (artikel 5123, volgnrs. 1,2,3,4.)

- N. JOHANNES MARIA JANSEN, kleermaker 1954
 omschrijving en grootte als onder M.
 1959 splitsing in 2 percelen en verkoop. (zie onder O en P)
 (artikel 5123, volgnr. 1)
- O. JOHANNES CORNELIS VAN DE WOUW, rijksambtenaar, 1959
 Nieuwstraat 15
 sectie F 4466: huis en tuin grootte: 2 A. 80 CA.
 (artikel 7053, volgnr. I)
- P. HENRICUS SCHOENMAKERS, gemeente ambtenaar, 1959
 Nieuwstraat 13
 sectie F 4467: huis en tuin grootte: 3 A. 57 CA.
 (artikel 7054, volgnr. 1)